

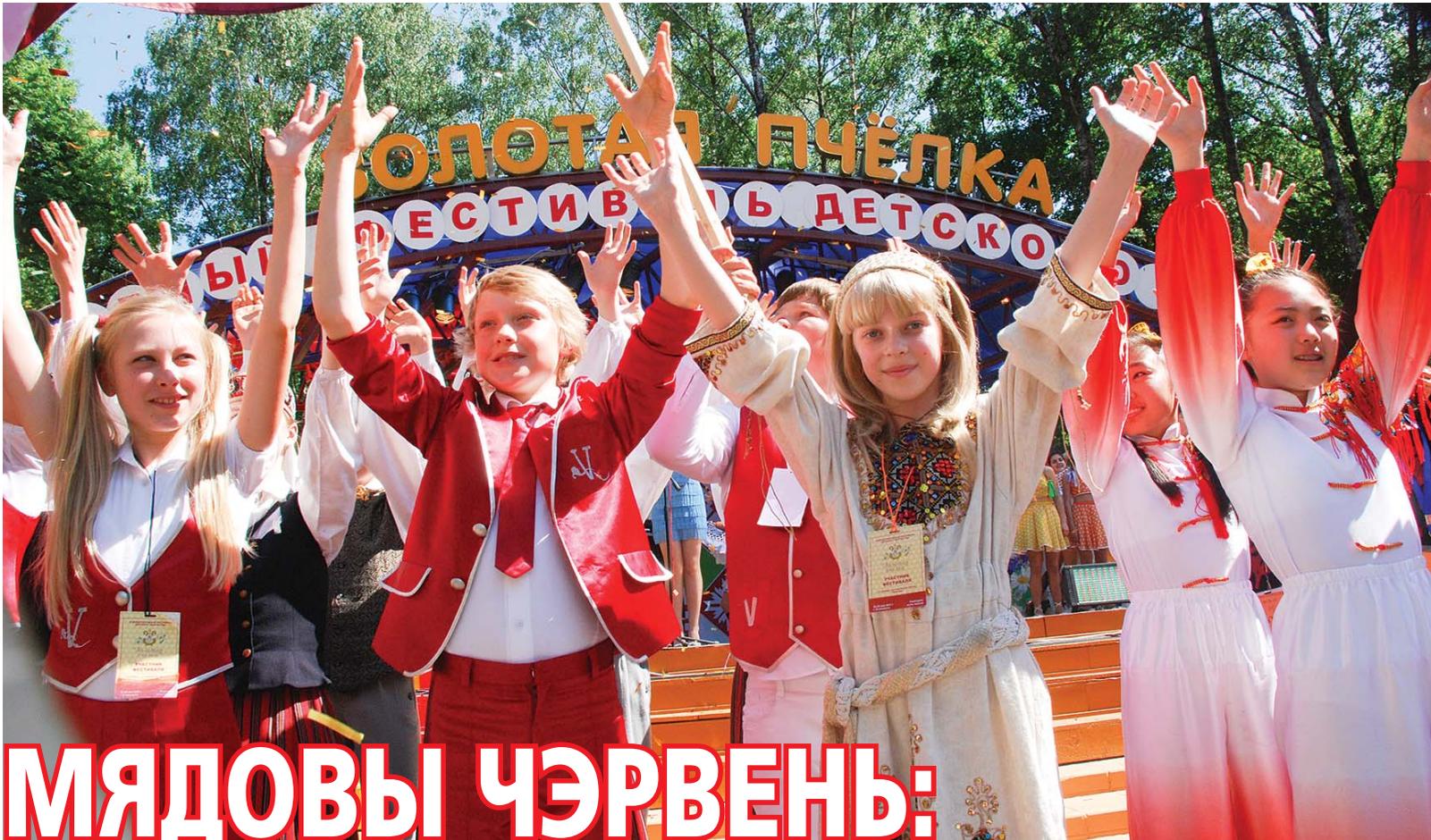
**Новы старт
айчыннага
contemporary art**
С. 4 — 5

**Чым запомніліся
гастролі
ў Краснаполлі?**
С. 5

**Дзед Барадзед
заблукі
не ў Лошыцы**
С. 7

**Як аднаўлялі
царскія брамы
для музеяў**
С. 12

**Русак, Любан,
Алоўнікаў і...
Уцёсаў**
С. 15

Фота Юрыя ІВАНОВА

**1 чэрвеня —
Міжнародны
дзень абароны
дзяцей**

Штогод гэце свята супадае з Міжнародным фестывалем дзіцячай творчасці "Залатая пчолка", што ладзіцца на Клімавіччыне. Сёння на чатырнаццатым па ліку фэсце адзначаюць Дзень замежных культур, а заўтра гасцей і ўдзельнікаў форуму (а іх больш як 700 чалавек з тузіну краін) чакае Дзень дзяцінства.

Таксама ў нумары аналізуецца недзіцячасць дзіцячых пастацовак у тэатрах.

МЯДОВЫ ЧЭРВЕНЬ: ПРА ДЗЯЦЕЙ І З ДЗЕЦЬМІ

С. 2 — 3

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Праекты развіцця

Мы зноў выправіліся ў дарогу. Нават лета не дачакаліся. Вельмі ўжо хацелася памянць кабінетны тлум на прасёлкавы ветрык. У выніку першую спёку сустрэлі на Міншчыне, Гродзеншчыне, Брэстчыне. За дні нашага шостага аўтапрабегу наведалі ўстановы культуры (і не толькі іх) Мінскага, Карэліцкага, Баранавіцкага, Слонімскага, Зэльвенскага, Пружанскага, Івацэвіцкага і Бярозаўскага раёнаў. Пабачылі, натуральна, шмат новага і ў пэўных сітуацыях — далёка не станоўчага. Але збольшага былі ўсе падставы для нашага далейшага прафесійнага навучання. А гэта значыць, сустрэлі шмат неабыхавых асоб з велізарным досведам творчай працы. Іх, па сутнасці, і шукалі. А пра досвед цяпер і пішам.

Яўген РАГІН і Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Мінская — Гродзенская — Брэсцкая вобласці — Мінск

Галоўныя бібліятэкары Міншчыны

А працуюць яны, як высветлілася, у Міханавічах. Тут месціцца Мінская раённая цэнтральная бібліятэка. Раней яна знаходзілася ў Заслаўі. Не сказаць, што гэтыя пераезды — ад добрага жыцця. Сённяшняе памяшканне — старэнькае, не надта прэзентабельнае, цеснаватае. Між тым, сёлета ўстанова адзначае 90-годдзе. У яе цяпер — 35 філіялаў. У кожнага, як запэўнівае намеснік дырэктара Наталля Няхай, свае адметныя творчыя праекты. Да прыкладу, Ждановіцкая бібліятэка мэтанакіравана займаецца з маладымі чытачамі. У

такой сацыяльнай арыентаванасці — будучыня ўстаноў раёна.

Тым не менш, мы яшчэ раз пераканаліся, што тэма бібліятэчнага карэннага "перафармаціравання" — не надта, мякка кажучы, папулярная сярод бібліятэкараў. А вось пра ход аптымізацыі нам распавялі вельмі падрабязна. У Прылуках адбылася інтэграцыя, і бібліятэка дзейнічае сёння ў школе. Летася ўстанова скарачана ў вёсцы Браўкі, сёлета — Чачкаўская бібліятэка. Але пункты кнігавыдачы ў названых паселішчах засталіся. На абанеменце нам паведамілі, што за дзень раённую ўстанову наведваюць дзясяткі чытачоў...

Фальклор і рэальнасць: што для абраных?

Гаспадарчы клопат пад народны акампанемент

Галоўная бібліятэка Міншчыны па сваіх непасрэдных функцыях займаецца яшчэ і размеркаваннем кніжных паступленняў... Мы і раней сутыкаліся з тым фактам, што дашкольнікаў, скажам, ці малодшых школьнікаў бібліятэкары рэспублікі часцяком прывучаюць да чытання з дапамогай кніг, напісаных... па-руску. Дарэчы, гэтыя кніжкі (да прыкладу, мастака Чарушына з невялікімі тэкстамі) былі папулярныя ў садку, дзе "адбываў" бясмарнае дзяцінства і старэйшы з аўтараў гэтага артыкула. Няўжо за паўстагоддзя нічога не змянілася? І хто сказаў, што першая кніжка беларускага дзіцяці павінна быць рускамоўнай? Нацыя без роднай мовы — проста народ. Пра гэта і

Кіраўнік нашай дзяржавы нядаўна казаў. Так, Пушкіна, неаспрэчна, трэба ведаць, але грэбаваць пры гэтым, скажам, Маўрам — злачынна. І залежыць тут многае не толькі ад сям'і, але і ад школы ды бібліятэкі...

Наталля Няхай з гэтымі нашымі развагамі пагаджаецца. І дадае, што бібліятэка падтрымлівае самую цесную сувязь з мясцовым Домам фальклору, які месціцца літаральна за некалькіх крокаў і які, як аказалася, менавіта і канцэнтруе насакае нацыянальнае...

Працяг аўтатура па паселішчах Міншчыны і Гродзеншчыны чытайце на старонках 10 — 11.

Фотафакт

Мюнхгаўзен у Глыбокім

Там на вуліцы Горкага днямі ўсталявалі скульптуру Юрыя Татарыновіча, што выяўляе Барона Мюнхгаўзена. Як вядома, на глыбоцкіх могілках ёсць і пахаванне невядомага Мюнхгаўзена...

Дзеці сёння рана сталюць, яны больш “прасунутыя”, чым старэйшыя пакаленні ў іх узросце. Ніхто не здзіўляецца такой акселерацыі — мы ўжо успрымаем яе як дадзенасць, як новую сістэму каардынат. Але, можа, мы самі пазбавляем іх дзяцінства? Не толькі дадатковымі вучэбнымі нагрузкамі, ажно з трох гадоў, але і... надта дарослымі спектаклямі?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Куды сышло дзяцінства?

Дурненькай казкі захацелася?

На Другім Міжнародным свяце-фэсце “Лялькі над Нёманам” дзіцячае журы перш чым аб’явіць вынікі, угадала стогадовай даўніны верш Аляксандра Вярцінскага, акцэнтуючы ў ім радок: “Мне так хочацца дурненькай казкі...”. Прытым што яны глядзелі, зразумела, адно дзіцячыя спектаклі, ім такіх казак — не столькі сапраўды “дурненькіх”, колькі добрых, не абдыжараных залішняй “заразуменасцю” — відавочна не хапала. Прытым гэта былі не выпадковыя дзеці, а па-мастацку чулілі-вья, адукаваныя — спрэс удзельнікі заслужанага аматарскага музычна-драматычнага тэатра “Званочак” Цэнтра культуры Гродна на чале з падлеткам Ягорам Зайцавым.

Цікава, што адна з вячэрніх дарослых пастановак — “Варвара Іванаўна” — была пазначана ў фестывальным буклеце як “спектакль для дарослых (16+)”, а ў праграмцы самога Арэнбургскага муніцыпальнага тэатра лялек “П’еро” — як “спектакль для дарослых і дзяцей, старэйшых за 10 гадоў”. Што ж, відаць, праблемы мужа, які пакутуе ад сварлівай жонкі, акурат для іх. “Птушка па імені Карл” паводле “Брыдкага качаняці” Андэрсена ў пастаноўцы Валагодскага абласнога тэатра лялек “Церамок” была пазначана як “6+”, а ўзнімала, па меншай меры, падлеткавую тэму індывідуальнасці, умнення быць “не як усе”. Але ж ці будзе прывабнай для юнацтва казка, вырашаная на ўмысна “дзіцячымі” сродкамі?

На VIII Беларускай міжнароднай фестывальнай тэатраў лялек у Мінску журы не было, а сітуацыя паўтарылася: спектаклі, аб’яўленыя як дзіцячыя, аказаліся абсалютна дарослымі па змесце. “Канягі” Закарпацкага акадэмічнага абласнога тэатра ля-

лек “Баўка” — з той жа бльтанінай у адрасаце: на адной старонцы праграмкі — “6+”, на іншай — “12+”. “Сонечны прамень” Маскоўскага абласнога дзяржаўнага тэатра лялек, пазначаны як гісторыя для дзяцей (6+) і дарослых, насамрэч прызначаўся для бабуль — дзядуль, бо там увесь час настальгічна абыгрываліся прыкметы паспяваеннага побыту. Нават папраўдзе адметная “Ленка” (3+, а насамрэч нават 1+) Беластоцкага тэатра лялек, паказаная на абодвух фестывалях, не абышлася без такой “пазачорашняй” дэталі, незразумелай цяперашняй дзятве, як гульня ў класікі. Дзе, пра-

мі працамі і паасобку, і ў тандэме (рэжысёр — Аляксандр Янушкевіч, мастак — Таццяна Нерсіян, кампазітар — Аляксандр Літвіноўскі, харэограф — Вячаслаў Іназемцаў). Спектакль і сапраўды атрымаўся нешараговым, ён ушчэнт разбівае ўсе магчымыя і немагчымыя каноны. Арлекін — тыповы “чорцік з табакеркі”. Мальвіна — настолькі вялізная (з-за агромністай галавы, надзетай на артыста), што успрымаецца вышэйшай за “жывога” Карабаса, якога іграе зусім не маленькі ростам Аляксандр Васько (ён жа — Тата Карла). Бураціна — маленькі, папраўдзе драўляны, ва ўсіх сэнсах

Чаму спектакль “10+” — з праблемамі дарослых?

слова. А тое, як артысты перадаюць гэтую ляльку адно аднаму, бы эстафету, наводзіць на думку нават перайменаваць спектакль. У гэтую казачную краіну, як усе памятаюць, героя запрашаюць Ліса Аліса і Кот Базіліа, якіх увасабляе ўсё той жа Васько, змяняючы на сабе футры-скурь. Гэты прыём асацыятыўна звязваецца ў глядача з крывадушнасцю, зменай масак. А тое, як Бураціна застаецца вісець на дрэве цягам усяго антракту, вымушае ўзгадаць нешта занадта жорсткае...

Можа, проста прыўзняць ніжэйшую ўзроставую планку? Маўляў, няхай будзе для падлеткаў. Але ж вось парадокс! Ты-нэйджары лічаць сябе “амаль дарослымі”, таму хутчэй пагодзяцца глядзець штосьці “навыраст”, чым для “надта маленькіх”. Навошта ім такая казка, якую яны з дзяцінства ведаюць? Ім трэба нешта новае. Ці прынцыпова “дарослае” ўжо па назве. Ці — “прыкольнае”, пабудаванае на маладзёжнай эстэтыцы. Ці нават проста смешнае, каб смех у зале не змаўкаў, а задумацца трэба было дзесьці бліжэй да фіналу, пасля “радаасці прыколаў”.

Спектакль настолькі нашпігаваны дарослымі асацыяцыямі, што на дзіцячы пласт не застаецца нічога. Нават сюжэт, калі дзеці не азнаёміліся з ім напярэдадні, застаецца чымяным. Можа, проста прыўзняць ніжэйшую ўзроставую планку? Маўляў, няхай будзе для

падлеткаў. Але ж вось парадокс! Ты-нэйджары лічаць сябе “амаль дарослымі”, таму хутчэй пагодзяцца глядзець штосьці “навыраст”, чым для “надта маленькіх”. Навошта ім такая казка, якую яны з дзяцінства ведаюць? Ім трэба нешта новае. Ці прынцыпова “дарослае” ўжо па назве. Ці — “прыкольнае”, пабудаванае на маладзёжнай эстэтыцы. Ці нават проста смешнае, каб смех у зале не змаўкаў, а задумацца трэба было дзесьці бліжэй да фіналу, пасля “радаасці прыколаў”.

Але ж прыклады, калі пастаноўка аказваецца блізкай, зразумелай розным пакаленням, можа “заचाпіць за жывое” і, галоўнае, сфармуляваць тэму, цікавую для сумеснага абмеркавання ў сям’і, — ёсць. На гродзенскім фестывалі да гэтай катэгорыі можна было аднесці, да прыкладу, спектаклі “Чаму старэюць людзі?” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек, “Халстамер” з Брэста. На мінскім — магілёўскі “Гамлет”, “Мантэкі і Капулеці” з Беластока, “Шматочкі па закуточках” тэатра “Батлейка” з Маладзечна (у пастаноўцы, дарэчы, Аляксандра Янушкевіча, які ў дадзеным выпадку падабраў “ключык” для ўсіх узростаў, пачынаючы з малечаў).

Вядома, ніжні ўзроставы парог для кожнага з гэтых спектакляў — свой. І вымяраецца ён, на маю думку, зусім не “агульнай тэмпературай па шпіталі”, а строга індывідуальна.

Абраць “сваё”

Памятаю, як прыдзірліва я выбіраў у свой час першы ў жыцці спектакль для кожнага са сваіх дзяцей. Як спачатку, каб не расчараваліся ў тэатры, ніколі не вадзіла іх на тое, чаго сама яшчэ не бачыла. Затое потым, назапасіўшы станочны стартывы багаж, яны разам са мной наведвалі любыя прэм’еры, нават оперныя

дарослыя. Калі спектакль быў зусім “аніякім”, проста ціха спалі ў крэсле. У астатніх выпадках — выказвалі ўсё, што думаюць: пра змест, пра артыстаў, сцэнаграфію і касцюмы, музыку. Сапраўды, дзеці здольныя часам куды лепш успрымаць тонкія эмацыйныя дэталі, выстройваць асацыятыўныя сувязі, у тым ліку непрадказальныя для дарослых, якія ведаюць, “як трэба”.

А ці ёсць нейкі замежны досвед, як “прымерваць” і рэгуляваць узроставы дыяпазон таго або іншага спектакля? Пра яго распавёў у час фестывальных абмеркаванняў галоўны рэжысёр сталічнага тэатра лялек Аляксей Ляляўскі:

— У савецкія часы кожны тэатр павінен быў мець па штатным раскладзе педагога, які будзе працаваць з дзецьмі, рэгуляваць дзіцячы рэпертуар. Апошнім часам ад гэтай пасады амаль паўсюль пазбавіліся. І па эканамічных паказчыках (грошы трэба эканоміць), і не толькі (маўляў, тое савецкая спадчына, а зараз — іншы час). Між тым, у некаторых краінах такая практыка існуе, але іншага кшталту. Там спецыяльны “тэатральны педагог” глядзіць спектакль, вызначаецца з “адрасатам”, а потым ідзе па навуцальных установах і рыхтуе дзіцяцка да наведання пастаноўкі. Атрымліваецца гэткая спалучэнне анонсу з анатацыяй, “піяру” з навучаннем. Адпаведна, дзеці запрашаюцца не толькі патрэбнага ўзросту, а яшчэ і падрыхтаваныя да ўспрыняцця менавіта такога спектакля. У Германіі практыка іншая, але не менш цікавая. Там тэатр спачатку запрашае на дзіцячы спектакль бацькоў, каб тыя на свае вочы пабачылі, на што яны потым павядуць (ці, можа, не павядуць) сваіх дзяцей. Гэты падыход — яшчэ больш дыферэнцыраваны, бо хто, як не бацькі, павінен лепш ведаць, што і як у дадзены момант трэба паднесці не “сярэднеарыфметычнаму”, а канкрэтнаму, “свайму”, дзіцяці ці падлетку?..

Дарэчы, добрая ідэя! І, калі разабрацца, абсалютна “бясплатная”. Напярэдадні прэм’еры тэатры звычайна робяць прагоны спектакляў, часам нават змяшчаюць інфармацыю пра гэта на сваім сайце, у сацыяльных сетках. Чаму б не запрашаць туды не толькі журналістаў ды ўсіх зацікаўленых, але і, мэтанакіравана, выкладчыкаў школ? Няблага было б пасля прагляду ішчэ і паслухаць іх меркаванні, а калі трэба, і пераканаць у сваім пункце гледжання. Бо тыя ж выкладчыкі часта папросту “баяцца” абмяркоўваць у класе прагледжанае, бо самі не надта разбіраюцца ў мастацтве і былі б рады паслухаць выказванні пастаноўшчыкаў. Так што “двухбаковыя кантакты” былі б на карысць абодвум бакам.

Што каментуюць чытачы ў Сеціве?

“Пакуль архівы не канулі ў Лету” / № 21

Алена Грыкень:

“Уладзімір Конан — адзін з самых прыгожых у высокім сэнсе твараў, якія я бачыла. Аблічча чалавека. А гісторыя з архівам выклікае ў мяне проста прыступ адчаю”.

Galina Markovec:

“Вельмі шкада! Губляем самае каштоўнае! Безабаронную сваю спадчыну! Незвычайны Чалавек, Вялікі вучоны быў Уладзімір Конан!”

Kastus Antanovich:

“Цікава, які лёс напаткае архіў Рыгора Барадуліна. Не хацелася, каб ён быў расцягнуты “прыхільнікамі” яго творчасці”.

“Змагацца за чытача? Ёсць варыянты!” / № 21

Марына Весялуха:

“Даследаванні паказваюць, што людзям не хапае рэкламы кнігі. Але нашы “спецыялісты” кажуць, што яе цалкам дастаткова: акцыі, чытанні, праграмы. Як ім палумачыць, што гэта, так бы мовіць, “унутраная рэкла-

ма” для тых людзей, хто і так чытае. ходзіць у бібліятэкі, а трэба выходзіць за межы?”

“На Жоўтым моры 110 гадоў таму” / № 15

Zmicer Jurkiewicz:

“Цяпер становіцца “празрыстай” знакамітая фраза “Верашчагін, сыходзь з баркаса!” са стужкі “Белае сонца пустыні”, мяркуючы па гэтай фразе: “...На “Петрапаўлаўску” выратавалася толькі 80 чалавек, прытым што загінула 647 членаў экіпажа. Акрамя іх - начальнік штаба флоту, контр-адмірал М.П. Молас і знакаміты рускі мастак, майстар батальнага жанру Васіль Верашчагін”.

“Што з вуснаў мацярок зляцела...” / № 18

Ганна:

“Дзякуй вам, за такі ёмісты і яркі артыкул! Абсалютна з вамі згодна! Трэба шанаваць і адраджаць тое, што набыта нашымі продкамі. Беражліва ставіцца да

сваёй спадчыны — значыць паважаць сябе і быць адказным а сваю будучыню!”

A&B: Аўдыя & Відэа-2” / № 18

Дзед:

“Слухаў альбом “Драздоў” “Шчасце”. Няблага, але на канцэртах лепш. Усё неяк больш цікава, калі жадаецца...”.

“За кошт пазабюджэту павысіць заробкі? Наўрад ці ўдасца...” / № 21

Людмила Захаревич:

“Спадабаўся артыкул, добра, што ёсць такія карэспандэнты, якія разумеюць, што неабдуманнае закрыццё на сённяшні дзень устаноў культуры, асабліва бібліятэк, праз некалькі гадоў дасць свае горкія вынікі! Як бібліятэкар з 37-гадовым стажам і выхадзец з сельскай мясцовасці адназначна сцвярджаю, што бібліятэка ў ёсцы патрэбна! Які статус яна будзе мець — гэта пытанне іншае, але нельга зачыніць бібліятэку, калі пасля школьных заняткаў у суседняй весцы, дзеткі бягуць у сваю мясцовую бібліятэку, дзе ім утульна, весела і пазнавальна разам з няўрымслівым бібліятэкарам!”

Ёсць пытанне!

Як паўплываў Чэмпіят свету па хакеі-2014 на культурнае жыццё краіны?

Перш, чым грунтоўна прааналізаваць на старонках газеты вынікі Чэмпіянату свету па хакеі ў Мінску праз прызму культурных падзей і культурнай актыўнасці, "К" вырашыла правесці невялікае даследаванне, паспрабаваўшы атрымаць адказы на тэмы пытання, якія ўзніклі ў час і пасля закрыцця міжнароднага форуму.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

І сапраўды, якія адмысловыя новаўвядзенні ў працы культурных ды іншых гарадскіх устаноў застануцца? Ці падштурнула вірлівае жыццё горада ў гэтыя дні да новых творчых задач і іх рашэнняў? "К" вырашыла паспрабаваць дазнацца "з першых вуснаў": што ж адбылося, і магчыма, мусіць (плануецца) адбыцца ў будучыні пад уплывам атмасферы Чэмпіянату.

Сёння мы вырашылі закрануць тэмы працы "зон гасціннасці" і музейных устаноў.

У якім фармаце будзе працаваць "зона гасціннасці" і што пакінуць пасля правядзення Чэмпіянату?

Сяргей МЯДЗВЕДЗЕЎ,
намеснік начальніка ўпраўлення культуры —
начальнік аддзела ўстаноў культуры і культурна-асветніцкай работы Мінгарвыканкама:

— З трох "зон гасціннасці" міжнароднага форуму застанеца працаваць адна пляцоўка — ля Палаца спорту. Грамадскае харчаванне будзе прадстаўлена не ў такім аб'ёме, як пад час Чэмпіянату, але без адпаведных пунктаў яго прадажу пляцоўка не акажацца. Што да праграмы, зараз яна знаходзіцца ў працэсе дапрацоўкі. У будні прапануецца фармат фонавай музыкі, у выходныя — жывыя выступленні. Якім чынам складаецца праграма? Ёй займаецца адмысловая служба "Мінскканцэрта", дзе маецца вялікая база музыкантаў. У цэлым праграма фарміруецца, арыентуючыся на густы пэўных катэгорый глядачоў. Напрыклад, у дзённыя гадзіны, калі па горадзе гуляе сямейная публіка, пажылыя людзі, гэта мусіць быць нумары фальклорных калектываў, музыка, больш спакойная па характары. Увечары арыентуем на моладзь — запланаваны выступленні гуртоў і выканаўцаў, сьты ды-дзэяў... Пакуль імёны выканаўцаў сказаць не магу, але атрымаць больш дакладную інфармацыю можна будзе праз адпаведны расклад, які з'явіцца ў "зоне адпачынку". Пляцоўка пачне працаваць ужо ў бліжэйшыя выходныя, але ці прадоўжыцца яе работа цягам летняга перыяду, не вырашана.

Ці паўплывала першынства на наведвальнасць музеяў?

Валянціна МАКАРАВА,
галоўны спецыяліст упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры краіны:

— Данія, якія мы атрымалі па выніках месяца, сведчаць: павелічэнне наведвальнасці некаторых музеяў узрасло ў разы. Мы бралі перыяд з 9 па 25 красавіка і з 9 па 25 мая гэтага года ды параўновалі паказчыкі. Да прыкладу, данія па наведвальнасці Нацыянальнага мастацкага музея такія: у красавіку — 5 727 чалавек, у маі за гэты ж перыяд — 10 812. Беларускае дзяржаўнае музейна-архітэктурнае і побытавае: 3 256 — красавік, 6 759 — май. Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж" — 7 153 і 24 994, адпаведна. Замкавы комплекс "Мір": 5257 і 19 416 чалавек. І рэкордныя паказчыкі ў Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой": 22 037 — у красавіку і 100 200 чалавек — у маі. Музейшычкі казалі, што гэта было сапраўднае паломніцтва.

Нельга не адзначыць уплыў акцыі Ноч Музеяў, якая прыпадае на май і прыцягвае публіку. Але, у цэлым, лічы сведчаць пра цікавасць людзей, у тым ліку турыстаў, да нашых музейных комплексаў. Асабліва выйгралі тэмы ўстановы, якія маюць на сваіх сайтах стужкі на замежных мовах, якія папрацавалі над рэкламай. Што ж да графіку працы, то яны вернуцца да звычайнага фармату. Магчымаць наведвання ўстаноў у вячэрнія гадзіны, якая была прапанавана ў перыяд Чэмпіянату, не карысталася асаблівай папулярнасцю. Да ўсяго, падобны фармат працы вымагае папаўнення штату супрацоўнікаў музеяў, каб размеркаваць дадатковую нагрузку.

Вяртаючыся да надрукаванага

Знайсці б спонсара для пераезду...

Калі манументальнае пано Віктара Хацкевіча "Балада пра Бацькаўшчыну", якое сёння знаходзіцца ў інтэр'еры сталічнага аўтавакзала "Маскоўскі", нарэшце знойдзе нова прытулак, гісторыя ягонага перамяшчэння відавочна надасць твору ў вачах глядачоў дадатковай цікавасці. Мы ўжо паведамлялі, што пасля ліста спадара Хацкевіча да кіраўніцтва горада з просьбай паспрыяць захаванню работы ў сувязі з запланаваным дэмантажам будынка аўтавакзала, займацца лёсам пано было даручана адміністрацыі Першамайскага раёна сталіцы. Разглядаліся варыянты перадачы пано аднаму са сталічных музеяў альбо іншай установе культуры. Думаў аўтар і пра тое, што твор можа змяніць сталічную прапіску ды з'ехаць у абласны ці раённы цэнтр, дзе для яго знойдзецца годны інтэр'ер.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

на пэўным этапе перамоў з рознымі інстанцыямі паўстала пытанне, колькі будзе каштаваць зняць пано са сцяны, не зрабіўшы шкоды жывапісу. Спецыялісты "Белрэстаўрацыі" склалі каштарыс, паводле якога, у адпаведнасці з дзяржаўнымі расцэнкамі, гэта аперацыя вымагае сумы, эквівалентнай некалькім дзясяткам тысяч долараў. Так узнікла

праблема, дзе знайсці спонсара...

Днямі ў пустым будынку аўтавакзала адбылося штосці нахшталт вытворчай нарады. Прадстаўнікі "Мінсктранса", "Газ-прому" (новага ўласніка тэрыторыі, дзе размешчаны аўтавакзал), адміністрацыі Першамайскага раёна і аўтар пано абмяркоўвалі магчымыя захады па захаван-

ні твора мастацтва. Присутнічаў пры гэтым і карэспандэнт "К".

Сітуацыя складаецца наступная. Усё, што можа зрабіць "Мінсктранс", — гэта паставіць будаўнічыя рыштывы і даць рабочых, каб зняць пано са сцен. Але рабочыя гэтыя такой далікатнай справе не навучаны, таму карысці ад іх у дадзеным выпадку няшмат. Прадстаўнік новага гаспадара будынка і пляцоўкі, на якой аўтавакзал стаіць, нагадаў, што горад атрымаў плату за будынак "Маскоўскага" грашыма. Ну дык няхай бы, маўляў, мясцовыя ўлады з тых грошай і адшкадавалі патрэбную суму, каб аплаціць працу па выратаванні пано...

Прадстаўнік адміністрацыі раёна запэўніў, што будзе зроблена ўсё магчымае, каб знайсці патрэбныя грошы.

Мастак жа прапанаваў вызначыць месца для пано ў інтэр'ерах шматфункцыянальнага цэнтра, які будзе пабудаваны на месцы аўтавакзала. Хтосьці з названых, як мяркуюе спадар Хацкевіч, мог бы аплаціць працу рэстаўратараў, якія далікатна здымуць пано са сцяны і забяспечаць ягоную захаванасць да часу, пакуль яно зноў з'явіцца ў публічнай прасторы. А праз гэты новы ўласнік стане ўладальнікам унікальнага твора мастацтва, які ўжо засвяціўся ў гісторыі горада і краіны. Стары роспіс у новым гмаху сімвалізаваў бы культурную пераемнасць і спрыяў станоўчаму іміджу кампаніі. Да таго ж такую развязку складанай сітуацыі з удзячнасцю віталі б мінчане.

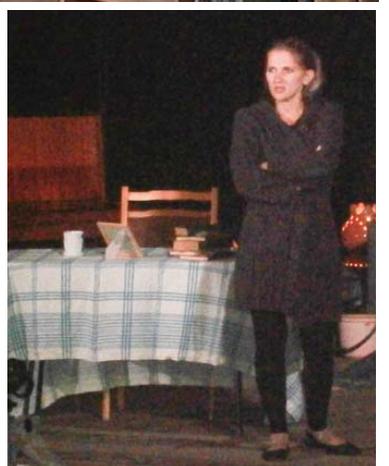
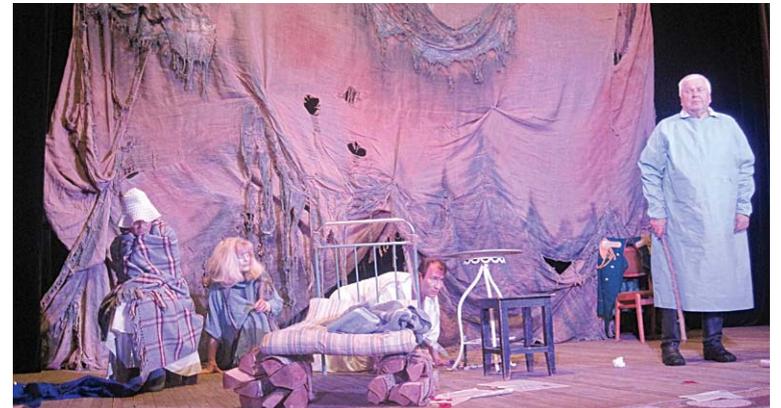
Пакуль жа робяцца захады, каб прапанову аўтара пано "Балада пра Бацькаўшчыну" давесці да ведама кіраўніцтва названай вышэй кампаніі.

Фотасюжэт нумара

Дзесяць на пяці

На Краснапольшчыне 23 — 25 мая адбыўся IV Міжрэгіянальны фестываль-свята аматарскіх тэатраў "Тэатральныя вечарыны-2014". На пяці пляцоўках раённага паказалі свае спектаклі дзесяць калектываў. Сярод прадстаўленых труп — народны тэатр "На доўгім бродзе", эксперыментальны тэатр "Галава-Нага", тэатр ценяў "TEDJAS", тэатр лялек "Дом сонца" (усе — з Мінска), узорныя тэатры гульні і юных вядучых "Бім-бом" і "Рэха" (абодва — Магілёў). Паказвалі свае пастаноўкі таксама тэатры узаемадзейнення "Мустаж", тэатр танца "Адлюстраванне", тэатр агню "Атэш" і, вядома, народны тэатр Краснапольскага РЦК.

Развагі аднаго з удзельнікаў фестываля — тэатральнага крытыка Аляксея Стрэльнікава чытайце на старонцы 5.

Дзяжурны па нумары

Усе будзе няшна? Ці — як з "катламі"?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
аглядальнік газеты "Культура"

Адна мая знаёмая часцяком кажа слова "няшна" ці "няшка". У сэнсе — "добра", "выдатна". Ну і што, скажаце вы? У кожнага свае шкілеты ў шафе ці прусаки ў галаве. Раней, прыкладам, лічылася крутым казаць "усё будзе акей". Той, хто гэтак прамаўляў, прылічваў сябе, магчыма, да знаўцаў англійскай мовы ці да ахвотных з'ехаць у Штаты, дакладна не ведаю. Але ж маштабы сённяшніх слоўных экзерсісаў папраўдзе ўражваюць.

І калі б гэта толькі было са словам "няшка". Дзе там! Кожны другі сёння не гаворыць, а стварае новатворы. Слова "прывЕД" ці "прывітулі" замест "прывітання" зрабіліся ўжо нормай. А калі хлопец кліча "масяй" сваю дзяўчыну, на котку кажа "бо-бо", печыва называе "пячэнькі", а аўтамабіль — "мафынка", дык ніхто нават не пасміхнецца. Звыкліся, што ж паробіш.

Інтэрнэт, у якім увогуле за маўленнем ды пісаннем не сочаць, спарадзіў новыя слоўныя штукарствы: "яп" — ясны пень (у сэнсе: зразумела), "піпец", "пісец" — капец, канец, "?с" — пытанне, "!т" — адказ і гэтак далей. Даходзіць да таго, што на паведамленне пра нешта непрыемнае твой суразмоўца можа напісаць проста "п-ц" ці "хз" — гэта ўсё той жа "пісец" ды спалучэнне слоў "хто знае" (перакладу яго найбольш культурна).

З усіх металаў у маладых ды сталых людзей у асаблівай павазе сёння "жэсць". Гэтае слова гаворыцца да месца і не да месца: калі нешта здарылася ("Такая жэсць была ўчора на працы!"), калі хтосьці даведаўся аб нечым ("Жэсць, расіяне выйгралі ў фінаў!") ды ў многіх іншых выпадках ("Жэсць, ты мне на нагу наступіў!"). Адным словам, паўсюль поўны "мрак", як сказала б Элачка Людаедка.

Журналісты таксама далёка ад народа не адыходзяць. Бо самі, як вядома, адтуль, з гэтага самага народа. Слова "фэйкі", "фрыкі" і падобныя гучаць у кожным артыкуле да месца і не да месца. Хаця, напрыклад, сказаць замест "фэйк" беларускі эквівалент "падробка" ці "няпраўда" вельмі лёгка. Аднак чамусьці ўсе зноў такі выказваюць сябе знаўцамі англійскай мовы і пішуць: "сёння для кіраўніцтва надыйшоў дэдлайн", "хакеісты гулялі, як юзеры", "дакладчыку — рэспект і павага". Хаця, да прыкладу, англійскае слова "respect" і перакладаецца як "павага", таму выкарыстанне гэтых слоў побач наўрад ці пасуе.

З усіх металаў у маладых ды сталых людзей у асаблівай павазе сёння "жэсць". Гэтае слова гаворыцца да месца і не да месца: калі нешта здарылася ("Такая жэсць была ўчора на працы!"), калі хтосьці даведаўся аб нечым ("Жэсць, расіяне выйгралі ў фінаў!") ды ў многіх іншых выпадках ("Жэсць, ты мне на нагу наступіў!"). Адным словам, паўсюль поўны "мрак", як сказала б Элачка Людаедка.

Натуральна, у пэўных сферах жыцця ўжыванне тых жа англіцызмаў можна зразумець і прыняць. Напрыклад, галкіпер і форвард ў футболе (хоць ёсць наш "варатар" і "нападаючы"), "менеджар" і "правайдэр" ў гандлі (а як вам "кіраўнік", "дырэктар" для першага слова і "пастаўшчык" для другога?) і ток-шоў ў тэлевізійнай сферы.

Але ж не, нам гэтага недастаткова. Мы калі ідзем, то ў "маркет", каб зладзіць там "шопінг", сустракаемся мы з "баямі" ды "гёрламі", а ў нашых сем'ях ці сем'ях нашых знаёмых падростаюць "бэбі" і "ты-нэйджары". Нам цікавы піяр і гламур, мы ўсім пасылаем мэсіджы і чакаем хэпі-энду, праглядаючы блобастары ў свае ўікэндзі. Калі ў нас "брэйк" на працы, мы слухаем саўндтрэкі або рушым на ланч. А як толькі ў нас узнікаюць "траблы", мы адпраўляемся на "сэйшн", каб там адцягнуцца, што называецца, па поўнай... Пералічваюць падобныя слоўныя перлы, якія часта чуваць і ў метро, і на вуліцы, і дома, можна было б яшчэ, паверце, вельмі доўга. Але ж ці варта гэта рабіць?

І апошняе. Я не зануда, як мог бы хтосьці падумаць. Я сам кажу "комп" на камп'ютар і "ноўт" на ноўтбук. Але слоўным выкрутасам ёсць свае межы. І калі сто разоў на дзень ад знаёмых чуеш словы "пічалька" ці "ржака" — гэтак яны, так бы мовіць, вельмі вобразна перадаюць свае пачуцці смутку ці радасці, — дык, па-праўдзе кажучы, пачынаеш проста звярэць.

Хаця, хто яго ведае, магчыма, гэта толькі чарговая мода, якая з часам знікне без следу. Кажучы словамі Эклезіяста, "і гэта сыйдзе". І тады ўсялякія "пісцы" апынуцца там, дзе ім самое месца, — у слоўнай сметніцы. Дзе ўжо знаходзяцца словы "катлы" (наручны гадзіннік) ды "хіляць" (няспешна шпацыраваць па вуліцы), што часта ўжывалі хлопцы і дзяўчаты 1960-х. Я пра гэтыя архаізмы ведаю ад сваіх бацькоў, якія ў тыя савецкія часы "хіпавалі" напоўніцу, як толькі было магчыма. Таму, думаю, не памылюся, калі прадкажу, што шматлікіх сённяшніх слоўных "няшак" чакае такі самы лёс. І мяне гэта вельмі ўсцешвае.

"Круглы стол"

Гістарычная частка маштабнага выставачнага праекта "Avant-gARTe. Ад квадрата да аб'екта" мае даволі правакацыйную назву: "Сто гадоў беларускага авангарду". Натуральна, мастацтвазнаўцы адразу пачалі скупулёзна чапляцца да словаў — балазе, у дадзеным выпадку гэта не надта складана. Аднак вобразная назва і не прэтэндуе на факталагічную і тэрміналагічную дакладнасць. Яна выразна перадае галоўны пасыл: насуперак агульнаму меркаванню, беларуская культурная прастора не была абзеленая тымі з'явамі, якія шмат у чым вызначалі сусветнае мастацтва XX стагоддзя.

гэты конт кардынальна змянілася, але... наўрад ці ў беларускіх музеях бліжэйшым часам істотна пабольш твораў гэтага нашага сучаснага — які, між іншым, лічыў сябе рэалістам. Таму нічога не застаецца, як толькі бедаваць пра страчаныя магчымасці.

Ілья СВІРЫН: — Падазраю, што згаданы мною прынцып дзейнічае і па сёння. Многія маладыя мастакі нічога не чулі нават пра галерэю "Шостая лінія", якая існавала ў сярэдзіне 1990-х — не кажучы ўжо пра "сіваю даўніну".

Вольга АРХІПАВА: — І таму вынаходзяць веласіпеды...

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — У той самы час, і дагэтуль рэха савецкай эпохі чуецца ў сакраментальнай фразе "Нам такое мастацтва не патрэбна!", якое дасюль можа пачуць мастак з нестандартным мастацкім бачаннем. Не буду называць імёны, але факты мне вядомыя. Нейкі "Дзень сурка"!

нае вырашэнне. Прадставілі плён сваёй працы мастацкаму савету... І масцітыя творцы нас літаральна ўзашый адтуль выштурхнулі! Такім самым чынам скончылася і мая спроба паўдзельнічаць у адной рэспубліканскай выстаўцы. Дачуўшыся пра гэта, мой калега Мікола Паўлоўскі ўцёк у Парыж, "адстаўшы" ад афіцыйнай дэлегацыі. Але мяне такое неразумнае наадварот натхняла. Хаця тады здавалася, што гэты мур проста немагчыма прабіць.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Ізраіль Басаў амаль праз усё жыццё быў ізгоем: яго работы не бралі на выстаўкі. Але трэба аддаць гэтаму чалавеку належнае, бо ён не зламаўся, не перастаў быць сабой.

Ілья СВІРЫН: — Зрэшты, у кожнага мастака тады быў выбар: альбо рабіць тое, што ад яго патрабуе "партыя і ўрад" ды атрымліваць неаблігі на той час ганарары, альбо...

Алесь РОДЗІН: — Спакуса камерцыялізацыі існуе заўсёды і па-

"Дзень сурка" для беларускага авангарда

Першыя 80 гадоў "белавангарда" змясціліся ў малой зале і калідоры Музея сучаснага выяўленчага мастацтва. Вялікая зала прысвечана той андрэграўнднай плыні, што прабілася на паверхню ўжо за час апошняй "змены эпох". Такая дыспропорцыя вытлумачальная. Шагал ды іншыя "вернутыя імёны" акурат сінхронна выстаўляюцца ў іншым музеі — у якасці бяспспрэчных шэдэўраў мастацтва Беларусі. А вось маштабнае асэнсаванне набыткаў колішніх "нефармалаў" толькі пачалося, і выстаўка, без сумневу, стане важнай вяхой у гэтым працэсе. Пра саму з'яву ды яе "легітымізацыю" ў культурнай прасторы мы гутарым у фармаце «круглага стала» з куратарамі выстаўкі "Сто гадоў беларускага авангарду": загадчыкам аддзела сучаснага выяўленчага мастацтва Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Вольгай АРХІПАВАЙ і загадчыкам аддзела выставак Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Вольгай РЫБЧЫНСКАЙ. Удзел у "круглым стане" ўзяў і "непасрэдны сведка падзей" — мастак Алесь РОДЗІН.

Ілья СВІРЫН: — Выстаўка яшчэ раз падмацоўвае тое ўражанне, якое даўно ў мяне складалася: на Беларусі авангарднае (нонканфармісцкае, андрэграўнднае альбо проста "іншае" — думаю, тут не час спрачацца пра тэрміналогію) мастацтва не ўтварала нейкай суцэльнай парадыгмы, дзе адно пакаленне арганічна перацякае ў наступнае. З'яўляліся асобныя выспячкі, потым бяспследна зніклі, а потым, ужо праз дзесяцігоддзі, з'яўляліся новыя...

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Тут мне прыгадваецца адзін усім вядомы эпізод, калі Марк Шагал — на той час, ужо сусветная зорка першай велічыні! — хацеў падарыць сваёй радзіме частку творчай спадчыны. Але тады ні айчынныя мастакі, ні афіцыйнае мастацкае асяроддзе не гатовы былі прызнаць Шагала "нашым". Сёння афіцыйнае меркаванне на

Ілья СВІРЫН: — А калі замяніць клічнік на пыталнік? Ці патрэбна нам такое мастацтва? Ці варта той жа беларускі андрэграўнд нейкай адмысловай увагі?

Вольга АРХІПАВА: — Катэгорычна не пагаджуся з самай пастаноўкай пытання. Мы павінны паважліва ды беражліва ставіцца да кожнай старонкі гісторыі нашага мастацтва, бо яна — важная і унікальная. Вось прамінуў 2013 год, і тыя творы, што з'явіліся цягам гэтага прамежку часу, болей не з'явіцца ніколі... Таму трэба цаніць любое творчае выказванне. Асабліва важна засведчыць, што плюралізм быў характэрны для беларускага мастацтва ва ўсе часы, у тым ліку і савецкія.

Ілья СВІРЫН: — Большасць твораў на выстаўцы датуецца ўжо часамі перабудовы альбо першых гадоў незалежнасці Беларусі. А што рабілася раней — у "эпоху застоў"?

Алесь РОДЗІН: — Магу сказаць за сябе. Я сядзеў у сваёй майстэрні, размешчанай у былым бомбасховішчы, і несупынна нешта рабіў. Большасць па-сапраўднаму "маіх" ідэй і вобразаў прыйшлі да мяне менавіта ў той час. Гэта ўжо потым, у іншую эпоху, я атрымаў магчымасць падоўгу працаваць за мяжой, "выплёскаючы" іх на палотны вялізных памераў. Але вытокі — менавіта ў тым бомбасховішчы.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Калі браць тэрміны "нонканфармізм" альбо "андрэграўнд" не ў мастацтвазнаўчым, а ў сацыякультурным аспекце, дык варта адзначыць, што напрыканцы 1980-х век гэтых з'яў на Беларусі скончыўся. Бо ў той час усё было дазволена — ці, прынамсі, не забаронена надта жорстка.

Алесь РОДЗІН: — Але ж калі казаць пра папярэдні перыяд... Па сканчэнні Тэатральна-мастацкага інстытута я працаваў на мастацка-вытворчым камбінаце. І недзе ў 1970-я мы з калегамі зрабілі праект афармлення ядзернага рэактара ў Соснах. Гэта нешта новае, цікавае, працавалі натхнёна. Натуральна, сама тэма падказвала нейкае сучас-

ўсюль. Вось і цяпер ёсць мастакі, якія малююць "пад шпалеры", выкарыстоўваючы тую адукацыю, якая дае Акадэмія мастацтваў, выключна ў рамесніцкім плане.

Ілья СВІРЫН: — Падаецца, цяперашнія маладыя творцы куды больш прагматычныя. Яны мысляць на перспектыву, а калі яе не бачаць, дык апускаюць рукі. Але які сэнс быў цягам дзесяцігоддзяў пісаць тыя карціны, што не мелі шансаў выйсці за межы майстэрні?

Алесь РОДЗІН: — Тады мы пра гэта проста не думалі, вось і ўсё! Тое, што ты робіш, патрэбна найперш табе самому. Нешта торкае цябе знутры, не дае спакою і патрабуе выяўлення. І таму ты рухаешся ў сваім накірунку, не зважаючы на абставіны.

Ілья СВІРЫН: — Саму атмасферу, якая панавала тады ў беларускім мастацтве, вельмі складана зразумець сёння, калі падзел на афіцыйнае/неафіцыйнае мастацтва ўжо, фактычна, страціў актуальнасць...

Вольга АРХІПАВА: — Межы цяпер не такія выразныя, як гадоў трыццаць таму, калі існавалі трывалыя каноны, і іх парушэнне магло наклікаць "гнеў небажыхароў".

Ілья СВІРЫН: — У той час, "неафіцыйныя" мастакі мелі і адукацыю, і тыя ж майстэрні. Скажам, Русава, Кашкурэвічы, Цішыні...

Вольга АРХІПАВА: — Сапраўды, большасць з іх атрымала нейкія "профільныя" дыпламы, хаця былі і тыя, хто адмаўляў мастацкую адукацыю як такую. Але менавіта падчас навучання многія ішлі ад супраціўнага. Засвоіўшы азы акадэмічнага мастацтва, яны рабілі выснову, што асабіста ім яно "не падыходзіць". Чаму? Ведаецца, старажытнае глепае мастацтва існавала 700 гадоў, і ўвесь час мастакі рабілі адно і тое ж. Гэта ўсё ж задавальняла! Найважнейшым было засвоіць канон і ўмела яго рэпрадукаваць. І ніякага авангарду ў тыя часы не ўзнікала. Але ў XX стагоддзі ўсё было іначай. Вызначальную ролю пачала граць менавіта індывідуальнасць. Раней першаснае значэнне мела структу-

Ці адбылася сінхранізацыя цэлага стагоддзя ў нашым мастацтве?

ра грамадства, а цяпер — кожны чалавек стаў успрымацца як структура, свет у сабе. Кожны прыдумляе ўласныя законы і правілы гульні. У мастацтве гэта праявілася яскрава. Той жа Пікасо...

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Варта яшчэ нагадаць, што інфармацыя ў той час моцна бракавала. Гэта сёння можна лёгка зладзіць “лікбез” з дапамогай Інтэрнэту...

Вольга АРХІПАВА: — Папулярнасцю карысталіся міфы пра Мадзіляні, пра адрэзанае вуха Ван Гога...

У моладзі з’явіліся новыя куміры, якія заклікалі пераасэнсаваць адносіны да жыцця і мастацтва. Калі старшае пакаленне творцаў захаплялася эпохай Адраджэння, дык моладзь “брала прыклад” з тых мастакоў-рэвалюцыянераў, якіх у Савецкім Саюзе не надта шанавалі.

Алесь РОДЗІН: — Ну так, вядомыя нашай катэгорыі жывапісу ў Тэатральна-мастацкім Ван Гога літаральна на дух не пераносілі. Ну а мы ім захапляліся.

Вольга АРХІПАВА: — Прышла іншая генерацыя мастакоў, і для яе важна было адрознівацца ад папярэдняй. Эрэты, тут варта нагадаць, што так бывае заўсёды. Скажам, Май Данцыг альбо Гаўрыла Вашчанка ў свой час таксама траплялі «пад удар» мэтраў — напрыклад, Івана Ахрэмычыка і Валянціна Волкава.

Ілья СВІРЫН: — У застоўныя часы ў Маскве альбо ў Ленінградзе “іншае” мастацтва існавала як цэласная з’ява, утвараючы своеасаблівы культурны кантэкст. Як падаецца, на Беларусі можна казаць хіба пра адзінкавыя персаналіі: Ізраіля Басавы альбо Тодара Копшу...

Вольга АРХІПАВА: — У дадзеным выпадку прымаўка “Адзін у полі не воін” неактуальная — хаця б таму, што для авангарду заўсёды была вельмі важная менавіта “адзінкаваць”, індывідуальнасць. Думаю, той усплёск нефармальнага мастацтва, які адбыўся напрыканцы 1980-х, быў бы немагчымым без творцаў папярэдняга пакалення, якія рыхтавалі перабудову часу застою. Да таго ж, гэтыя персаналіі часта ўтваралі вакол сябе і пэўнае асяроддзе. Прыкладам, той жа Віталь Чарнабрысаў, вакол якога ахвотна гуртавалася моладзь. Выстаўкі праходзілі для вузкага кола непасрэдна ў майстэрнях альбо нават на кватэрах. У гэтых умовах і зарадзіліся новыя ідэі, а потым для іх прыспеў час выплеснуцца ў соцыум.

Алесь РОДЗІН: — У 1970-я мая майстэрня служыла мне і выставачнай пляцоўкай, бо там часта збіраліся сябры і сябры сяброў. Адпаведна, была і пэўная аўдыторыя.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Тут варта прыгадаць яшчэ і такую легендарную постаць, як Кім Хадзеёў — ён таксама ствараў мастацкае асяроддзе ў сваім сціплым пакойчыку камунальнай кватэры. Затым —

Рычард Май... Іншая справа, што гэтыя нефармальныя праявы арт-працэсу пакуль не сталі паўнацэнным здабыткам гісторыі мастацтва. Мяркую, тут справа ў наступным: маскоўскія ды ленінградскія суполкі мелі сваіх “летапісцаў” — культуролагаў альбо літаратараў, якія займаліся фіксацыяй, інтэрпрэтацыяй, аналізам, што называецца, па гарачых слядах. Таму расійскі андэрграунд стаў “прызнанай” культурнай з’явай, якая мае выразную гісторыю і міфалогію. У выпадку з айчынным андэрграундам іх яшчэ толькі належыць ствараць.

Ілья СВІРЫН: — Аднак, здавалася б, глеба для гэтага больш чым спрыяльная. Згадайма, хаця б, пра светлай памяці Генадзя Хацкевіча, параўнальна з выбрыкамі якога нават Ван Гог “нервова паліць”. Дзіўна, што цяперашняя моладзь нават не ведае, хто гэта такі.

Вольга АРХІПАВА: — Так складалася, што менавіта выстаўка “Сто гадоў беларускага авангарду” стала для гэтага мастака апошняй прыжыццёвай...

Ілья СВІРЫН: — Нашы чытачы — мастацтвазнаўцы Міхаіл Баразна і Сяргей Харужскі — папрасілі задаць куратарам выстаўкі наступнае пытанне: чаму ў экспазіцыі няма твораў Язэпа Драздовіча? Здавалася б, гэта ідэальны прыклад індывідуальнасці, якая існуе насуперак усім абставінам.

Першыя 80 гадоў “белавангарда” змясціліся ў малой зале і калідоры Музея сучаснага выяўленчага мастацтва. Вялікая зала прысвечана той андэрграунднай плыні, што прабілася на паверхню ўжо за час апошняй “змены эпох”. Дыспрапорцыя вытлумачальная. Шагал ды іншыя “вернутыя імёны” сінхронна выстаўляюцца ў іншым музеі — у якасці шэдэўраў мастацтва Беларусі. А вось асэнсаванне набываюць колішніх “нефармалаў” толькі пачалося.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Прычына ў тым, што канцэпцыя выстаўкі была пабудавана на адлюстраванні дзейнасці нефармальных і афіцыйных аб’яднанняў, пачынаючы з УНОВІСа і сканчаючы “Нямігай-17”.

Вольга АРХІПАВА: — Без сумневу, Драздовіч — гэта знакавая фігура, але ён самотнік. Той жа Ізраіль Басаў, як ні дзіўна, быў членам Саюза мастакоў. Мы выкарысталі менавіта такі прыём — паказаць гісторыю з’явы праз разнастайныя мастацкія аб’яднанні. Натуральна, гэта звужыла рамкі.

Ілья СВІРЫН: — З апошнім вельмі цяжка не пагадзіцца...

Вольга АРХІПАВА: — Для асэнсавання мастацкага авангарду вельмі важны агульны грамадскі фон гэтай з’явы. Той жа УНОВІС быў не проста арт-суполкай, але спосабам жыцця і думання. На тле рэвалюцыйных падзей патрабавалася ствараць новага чалавека, новае грамадства, а таксама і новую мову мастацтва. Падобнае адбывалася і напрыканцы 1980-х.

Ілья СВІРЫН: — Аднак у большасці твораў гэтана перыяду няма

нейкіх выразных маркераў часу, яны вельмі інтравертныя, а не “лозунгавыя”. Нягледзячы на агульны грамадскі фон, аўтары прамаўлялі менавіта ад сябе.

Вольга АРХІПАВА: — Не магу цалкам з гэтым пагадзіцца. Скажам, тая ж “Прадаўшчыца” Чарнабрысава, якая прадстаўлена на нашай выстаўцы, — вельмі выразны вобраз свайго часу. Фармальны прыём, каларыт, кампазіцыя адлюстроўваюць драматызм і дынамізм эпохі.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — Сапраўды, у адрозненне ад расійскага андэрграунда, які збольшага быў палітычна ангажаваны, беларускія мастакі куды больш герметычныя. Яны ўспрымалі навакольнае падзеі праз прызму свайго ўнутранага свету і казалі пра тое, што было важна менавіта для іх. Карані з’явы — акурат у той эпосе, калі ў галаву кута было пастаўлена калектыўнае, а асабістае схавана вельмі глыбока. Менавіта каштоўнасць персанальнага і маніфэставалі гэтыя мастакі.

Ілья СВІРЫН: — Але ж і гэты час ужо прамінуў. Некаторых яго герояў ужо няма з намі, некаторыя — з’ехалі... Ці не давядзецца нам некалі “вяртаць” андэрграунд 1980-х з тым самым імпульсам, з якім мы сёння вяртаем у нашу культурную прастору, скажам, насельнікаў “Вулея”? Пагатоў, большасць прадстаўленых на выстаўцы твораў — менавіта з прыватных калекцый.

Вольга АРХІПАВА: — Як музейшык, найважнейшым я бачу такі шлях папулярнага гэтай з’явы: змясціць творы гэтых аўтараў у пастаянныя экспазіцыі як чарговае звяно гісторыі мастацтва Беларусі.

Ілья СВІРЫН: — І вось пытанне, якое мне таксама не раз даводзілася чуць: чаму ў экспазіцыі таго ж Нацыянальнага мастацкага тэатраў не прадстаўлены?

Вольга АРХІПАВА: — Хаця б таму, што іх работ няма ў фондах. Прыкладам, у нас ёсць адна карціна таго ж Родзіна — здаецца, гэта нейкі старэнькі пейзаж. Зусім не той твор, які можна змясціць у экспазіцыю і сказаць: а вось гэта — Алесь Родзін! На жаль, з набыццём новых артэфактаў пакуль узнікаюць вялікія праблемы — зразумела характару. Прыкладам, цяпер болей за сто твораў чакаюць закупкі.

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — На нашай выстаўцы прадстаўлена восем нефармальных аб’яднанняў, што з’явіліся на досвітку незалежнасці Беларусі. Яшчэ ў другой палове 1980-х сталі ладзіцца буйныя выстаўкі, праз нейкі час пачала адбывацца інстытуцыялізацыя, паўстала тая ж “Шостая лінія”. А потым, ужо ў “нулявых”, — ізноў рэзкі спад. Супольнасць раскалолася на асобныя тусоўкі.

Ілья СВІРЫН: — Мне падаецца, раней мастакі часцей гаварылі пра мастацтва. Цяпер усе тэмы — эканамічнага, а не творчага кшталту.

Вольга АРХІПАВА: — Напэўна, гэта тое, што пануе і ў грамадстве.

Алесь РОДЗІН: — Але ж мастак павінен ім супраціўляцца ды ісці сваім шляхам. І не трэба зважаць на неспрыяльныя абставіны і г.д., як многія цяпер робяць. Паверце, яны лепшыя, чым у тыя ж 1970-я. Ды і ўвогуле: “сыпча перуны” ты павінен толькі ў мастацтве!

Вольга РЫБЧЫНСКАЯ: — А самае галоўнае адкрыццё таго пакалення: мастацтва нікому нічога не павінна. І мастакі таксама. Яны маюць рабіць тое, што лічаць патрэбным, тое, што не могуць не рабіць. Менавіта таму творы гэтых аўтараў будуць заўсёды ўраджаць сваёй шчырасцю. Гэта жывое мастацтва, якое і сёння дазваляе адчуць пульс сваёй эпохі і сваіх аўтараў.

На маю думку...

Такімі я ўбачыў краснапальчан...

Аляксей СТРЭЛЬНИКАЎ,
тэатральны крытык, кіраўнік
эксперыментальнага тэатра
“Галава-Нага”

Уладзімір Галак, каардынатар руху тэатраў “Дзверы”, прапанаваў мне паўдзельнічаць у краснапольскім Міжрэгіянальным фестывалі-свяце “Тэатральныя вечарыны”. Мы пазнаёміліся з кіраўніком фестывалю Паўлам Шаўляковым, які прапанаваў мне не толькі выступіць з семінарам па сучаснай драматургіі, але і паказаць у рамках форуму спектаклі эксперыментальнага тэатра “Галава-Нага”, якім я кірую. Маўляў, скажу ён мне, гэта вельмі важна прадстаўляць у рэгіёнах не адно традыцыйнае, але і эксперыментальнае мастацтва.

Так ужо атрымалася, што другую прэм’еру запар наш тэатр пачынае паказаць не з Мінска, а з нейкага новага для сябе горада. Гэтым разам ім сталася Краснаполле і фестываль “Тэатральныя вечарыны”.

...Самое складанае ў такой творчай вандроўцы — гэта дарога. Нават на машыне наўпрост праз Магілёў яна ўсё адно “забірае” дзень жыцця. А грамадскім транспартам дабрацца яшчэ больш складана. Калегі з іншага тэатра, напрыклад, не даехалі своечасова, таму што банальна не аказалася білетаў на аўтобус з Магілёва. Іншы тэатр ехаў з прыгодамі па перакрытай з прычыны зоны адсялення дарозе. Мы дабраліся без прыгод, але ў той жа дзень з колаў ігралі спектакль “Маўзер”, што было, прызнацца, даволі нялёгка.

Вельмі цікавая публіка ў краснапольскай зале. Ціхія, не спешчаныя відовішчам дзедзі. Яны глядзелі вельмі складаны для ўспрымання спектакль, дзе са сцэны проста з ліста чыталі тэкст (хай сабе нават разумны і добры), але ўвага ў дзяцей-гледачоў стала знікаць толькі хвілін праз дваццаць — трыццаць. І нават пасля таго ў зале ніхто не пачаў перагаворвацца! Гэтая ціхая зала выбухала на момантах, калі мы, напрыклад, у сваіх спектаклях з дзедзімі гулялі. Скажам, у тыя моманты, калі мы раздавалі старонкі з кнігі і цукеркі.

Пасля спектакля мы прапанавалі глядачам затрымацца на абмеркаванні, на якое засталіся, як мне здаецца, усе дарослыя. Размова ж была сур’ёзная, з разборам, якая працягнулася і наступнай раніцай. Але самым важным лічу тое, што горад мае сваю місію. Рэгіён, закрануты Чарнобылем, з далёка не самымі магутнымі эканомікай і перспектывамі, дзясяткамі выселеных вёсак, але ёсць тут галоўнае: людзі.

Цяпер пра ўражанні ад аднаго са спектакляў праграмы форуму. Павел Шаўлякоў, малады рэжысёр пасля заканчэння ВНУ ў Мінску, паглядзеў “Пробу грунту ў Казахстане” трупы “Рыміні-пракапол” на леташнім Міжнародным фестывалі “ТэАрт” у сталіцы і падумаў, што зможа зрабіць такі ж спектакль пра сваіх землякоў. На сцэне — тры гісторыі з кнігі Святланы Алексіевіч “Чарнобыльская малітва”, яшчэ сем распавядаючых жыхары Краснаполля пра саміх сябе. І гэта цяжкая размова, таму што ў ёй шмат незразумелага, шмат крыўды, шмат адчаю. Але раптам выходзіць дзяўчына з ДЦП, ужо жонка і маці, якая піша вершы, і кажа, што шчаслівая. Або выходзіць іншая дзяўчына і кажа: трэба рабіць экскурсіі ў Прыпяць — для таго, каб людзі ведалі, як насамрэч ідуць справы, ды не забываліся на тое, што адбылося. І мы разумеем: жыццё пасля Чарнобыля працягваецца, і менавіта ад нас залежыць, якім яно будзе...

Пасля спектакля мы прапанавалі глядачам затрымацца на абмеркаванні, на якое засталіся, як мне здаецца, усе дарослыя. Размова ж была сур’ёзная, з разборам, якая працягнулася і наступнай раніцай. Але самым важным лічу тое, што горад мае сваю місію. Рэгіён, закрануты Чарнобылем, з далёка не самымі магутнымі эканомікай і перспектывамі, дзясяткамі выселеных вёсак, але ёсць тут галоўнае: людзі.

Спектакль Паўла прайшоў вельмі добра. Авангардная форма дакументальнага тэатра, мякка кажучы, далёкага не толькі ад уласна авангарда, але і ад тэатра наогул, была абсалютна правільна зразуметая глядачом. Чарнобыль стаў часткай побытавай міфалогіі і самога жыцця гэтых людзей. Жоўты водбліск на мокрым асфальце, абраз Серафіма Сароўскага, які міраточыць, тут кажучы менавіта пра радыяцыю. Мяне не пакаіла думка пра тое, што ў беларусаў мо і не так шмат таго, што можна прапанаваць свету. Мо ў нас яшчэ няма інфраструктуры, каб ўразіць звышдасягненнямі ў навуцы ці нечым іншым з гэтага шэрагу... Але гэтыя людзі, якія перажылі дзесяцігодзі таму вайну і ўжо па лепшым вяку чарнобыльскую катастрофу, здольныя, здаецца, вытрымаць усё, што заўгодна. Такімі я і пабачыў краснапальчан.

7 чэрвеня ў Мінску выступіць расійскі гурт “Эпідэмія”, які прадставіць публіцы, у тым ліку, і свой апошні матэрыял — рок-оперу “Скарб Эніі”. Прагучыць яна фрагментарна і ў канцэртнай версіі, а “фішкай” вечара стане тое, што ў ім возьме ўдзел Пётр ЯЛФІМАЎ — той айчынны выканаўца, які валодае, на мой сціплы погляд (калі не браць у разлік оперу, хаця...), лепшым сярод калег-мужчын у краіне голасам. Справа ў тым, што артыст задзейнічаны ў маштабнай рабоце калектыву, куды трапіў, нягледзячы на пярэчанні фанатаў “Эпідэміі”, дрэнна знаёмых з разнапланавай творчасцю Пятра, якія здзіўляліся: маўляў, як гэта так — рок і поп-спявак?!..

Алег КЛІМАЎ

Слаўны хлопец “Робін Гуд”!

— Чаму менавіта вы, мінчанін, а не, дапусцім, зямляк музыкантаў — масквіч Глеб Мацвяйчук, — задзейнічаны ў праекце?

— Мне патэлефанаваў Яўген Ягораў, вакаліст калектыву, і сказаў, што гурту хацелася б, каб я праспяваў у іх рок-оперы. Як гэта ні дзіўна, але мяне шмат хто памятае па старой арыі... Пятачка з КВЗ, калі мы з камандай РУДН рабілі пародыю на гурт “Арыя”. Потым было “Еўрабачанне”, а за апошнія тры гады я паўдзельнічаў у трох метал-трыб’ютах — той жа “Арыя” і гуртам “Майстар” ды “Маўрын”. Ну, і як высветлілася, музыканты “Эпідэміі” сачылі за мной у праекце “Голас-2”...

— У рок-оперы маеце ролю...

— ...Лучніка Ботар-Эля, правадыра войска. Па сюжэце героі пераносяцца ў часе туды, дзе некалькі стагоддзяў таму загінуў караван са скарбамі, які і ўзначальваў Ботар-Эль. У творы шмат чаго намяшана: гномы, драконы, чараўнікі — гэткае тыповае фэнтазі. Праца досыць добразычліва была прынята прыхільнікамі гурта ды крытыкай і, мабыць, займее працяг.

— Вы ж прымаеце ўдзел у рэканструкцыі рыцарскіх турніраў...

— Апошнім часам вельмі часта. Мне падабаецца гэтая атмасфера. Можа, у дзяцінстве ў нешта такое не дагуляў...

— У ў дзяцінстве ў рыцараў не гуляў, а пераўвасабляўся ў мушкецёраў ды індзейцаў...

— А вось я ладзіў сабе лукі і стрэлы. Адпачываючы ж у летніх, размешчаных сярод лесу, мы разбіваліся на атрады і “вавалі”. Адночы мой тагачасны сябар, які займаўся спартыўнай стральбой з лука, падарыў мне класную цецыву. А я ў тыя гады захапляўся рыбалкай, у мяне была вуда — двухкаленка бамбукавая, і я з яе ды гэтай цецывы зрабіў выдатны лук. Гэта была такая моц, такая дальнабойнасць! Не, індзейцы “прайшли” міма мяне — маё былі лук, мячы, шчыт...

— Тады і адкажыце, а гістарычны рыцарскі раман і фэнтазі — браты-блізняты?

— Вядома. Прачытаў усе пяць кніг серыі “Песні лёду і полымя” Джорджа Марціна, чакаю шостую. І гляджу серыял “Гульня прастолаў”, зняты па матывах названага цыкла. Проста выкоўна — і кніга, і кіно!..

— У самога няма жадання скласці лібрэта і музыку на тэму, скажам, “Роб Роя” Вальтэра Скота?

— У мяне ляжыць недапісаная рок-опера пад назвай “Закаханы Д.” — доволі-такі вялікі кавалак, які я стаў складаць, прачытаўшы кніжку “Закаханы д’ябал” Жана Казота. Але гэтыя дзве рэчы практычна нічога агульнага паміж сабой не маюць. Усё часу няма дарабіць оперу: шмат іншай працы...

Пасля рок-оперы спявак кажа: “Я сабе яшчэ не ўсё давёў...”

Доказы Ялфімава

Пётр Ялфімаў у ролі Лучніка Ботар-Эля.

Хард-рокам мілы не будзеш...

— Якой, да прыкладу?

— У Маскве я заняты ў джаз-рокавым праекце: вядомыя расійскія музыканты, якія выконвалі для душы гэтую музыку дваццаць гадоў таму, стаўшы хто бізнесменам, хто яшчэ кімсьці, вырашылі ўкласці заробленыя грошы ва ўлюбёную музыку і адродзіць свой калектыв. Усяго ў праекце ўдзельнічае блізу пяцідзiesiąці творцаў, плануецца выступленні і выпуск альбома. У яго ўвойдуць пяць песень у маім выкананні. Днямі ж выходзіць і дыск гурта “Сад маар” з Пензы, дзе таксама ёсць мой голас.

— А вось гэтка шматграннасць вам не замінае? Вы спяваеце папулярную музыку, хард-н-хэві, рамансы, вялікія формы вам таксама падуладныя — тая ж рок-опера “Курган” паводле паэмы Янкі Купалы. Цяпер вось джаз яшчэ...

— З пункта гледжання прафесійнага росту, прасцей, вядома, абраць нейкі адзін жанр, дзе можна стала працаваць і ўдасканальвацца. Але, мабыць, лёс мой такі. Я люблю класічную музыку і ёй займаюся, люблю спяваць рамансы, а выхаваны на рок-музыцы. Можа, з-за таго, што выкладаю вакал

у ВНУ, таму што ведаю, як правільна спяваць, у мяне атрымліваецца і тое, і другое, і трэцяе. Тэхнічна мне не ўяўляецца складаным пераходзіць ад аднаго стылю да другога, а я ж і люблю розныя стылі: і грюўлінгам магу спяваць, і скрымінгам — рыкаць, крычаць, хрыпець так, што “мама, не будуй!”.

— Але хард-рок у вашым выкананні падабаецца не ўсім. Ялфімава папракаюць у тым, што спявае ён у той вакальнай манеры, якая несучасная: маўляў, часы гуртоў “Whitesnake” або “Rainbow” незваротна мінулі...

— Бліжэй да класічнага харда, напэўна, мой апошні альбом “Кніга адкрыццяў”, хоць там і хэві-метал ёсць, і мяккая акустыка. Я ўвогуле на стылістыцы не спыняюся асабліва, а мае апошнія песні да року не маюць ніякага дачынення. “Кніга адкрыццяў” была крыкам душы, маленькай аўтабіяграфіяй, куды я хацеў укласці частку свайго жыцця, і там былі вось такія эмоцыі, вось такія перажыванні, такі

я — артыст, таму і павінен выходзіць на сцэну, да гледача ўпэўненым, што цяпер заспяваю. А бачком, не падымаючы вачэй, артыстам стаць немагчыма. Ніколі не біў сябе ў грудзі ні перад камерамі, ні ў прэсе, што я суперпрофі, суперталент і суперспявак, але цану сабе ведаю. І публіка, як лічу, павінна адчуваць гэта.

— У Беларусі вам даюць тую цану, якой вы каштуеце? Толькі шчыра і сумленна...

— Вядома, усіх грошай не заробіш, але і без іх нікуды. Мае ўласныя творы гучаць па радыё і тэлебачанні, як у нас, так і за мяжой. У мяне шмат сольных праектаў. Я шмат працую, і ўсё гэта дае магчымасць забяспечваць сябе і сваю сям’ю. Радуецца мае вучні, што перамагаюць на міжнародных конкурсах. Многія расійскія студэнты бяруць мае творы для выканання на іспытах у сваіх ВНУ, а значыць, гэта прызнанне мяне як педагога і аўтара.

— Гледзячы на тое, як складаецца кар’ера ў таго ж Дзмі-

ў восьмым класе я вызначыў для сябе, кім хачу стаць: мастаком ці музыкантам. На тое, як складалася маё жыццё ў музыцы, па вялікім рахунку, скардзіцца грэшна. А калі б я выбраў шлях мастака?..

Дзе ўзяць беларускамоўную песню?

— Ваш рэпертуар складае галоўным чынам уласны матэрыял, калі толькі вас не запрашаюць у якасці госця ў які-небудзь праект. Ці азначае гэта, што прапанаваныя “збоку” песні вас не задавальняюць?

— Я спяваю песні, напрыклад, Дзмітрыя Далгалёва, Алега Елісеенкава і многіх іншых беларускіх аўтараў, але чужога матэрыялу наўмысна ніколі не шукаў, паколькі з васьмнаццаці гадоў пішу для сябе сам. Ёсць нядрэжныя кампазіцыі, разлічаныя на пэўныя вакальныя магчымасці, такія, як у мяне, але рабіць канцэрт з умоўна кажучы, песень на чатыры актавы — не кожнаму слухачу гэта трэба, бо ў такіх песнях мае патрэбу досыць вузкая аўдыторыя. Мне ў першую чаргу важны змест, і калі я чытаю тэкст ды бачу, што ён наогул не пра мяне, дык адмаўляю. Тацяна (Тацяна Касмачова, прадзюсар Пятра. — А.К.) мне ўвесь час паўтарала: “Напішы прыгожую песню пра Беларусь”. Я не ўмею пісаць кан’юктурных тэкстаў, але некалькі гадоў таму нарадзілася песня на беларускай мове “Сонца каласы”. Яна і патрыятычная, і паэтычная, і яе вельмі добра ўспрымае слухач.

— Цікава было б пачуць меркаванне пра сучасную беларускамоўную песню...

— Не буду сцвярджаць з усёй пэўнасцю, але апошнім часам нічога цікавага не чуў. Ёсць спробы, менавіта спробы, на якія крытыкі рэагуюць так: “Ах, гэта песня па-беларуску, значыць, яна апырыўся не можа быць дрэннай!” На жаль, так не заўсёды адбываецца. Я вельмі люблю спяваць на роднай мове, сам пішу па-беларуску (хоць асноўны мой рэпертуар — рускамоўны). Дый у прыгажосці, спеўнасці і меладычнасці ёй цяжка адшукаць роўныя. Але, як ні дзіўна тое прагучыць, у нашай краіне не так і шмат выканаўцаў, якія правільна спявалі б на роднай мове. Вось у чым парадокс! Верагодна, для таго, каб атрымаўся прыгожы твор, неабходна параўменне кампазітара і паэта. Такое, да прыкладу, як у Дзмітрыя Далгалёва і Уладзіміра Пецюкевіча. Мала напісаць добрыя вершы — яны павінны быць песеннымі.

— Не магу не спытацца і пра апошняе “Еўрабачанне”. І як вам яго пераможца?

— Песня — прыгожая, праспяваў добра, але ўнікае пытанне: ці ўспрыняла б еўрапейская публіка гэтага канкурсанта як мужчыну? Думаю, не. І як чыста жанчыну — таксама не. Вось у чым рэаліі цяперашняга тамтэйшага шоу-бізнесу: яны шчасліва сустрэліся — фрык і песня. Магчыма, пакуль нагала не паголіш галаву, не наб’еш наколак, не ўставіш пёраў куды трэба і куды не, ніхто не выканаўца і ўвагі не зверне. Не выклануча, што на наступным конкурсе мы ўбачым ансамбль “канчэп”. Хоць гэта ўжо будзе не так... цікава. А сам конкурс у гэтым годзе, на маю думку, быў слабаваты. Тэа? Добрае, якаснае, акуратнае выступленне. Але калі кажуць і пішуць, што гэта лепшае, што ў нас было ад краіны, я хачу запырачыць: былі ў Беларусі нумары, якія і запомніліся больш, і песні мацнейшыя. А вось Юра Вашчук малайчына, ён класны!..

рыя Калдуна, не шкадуецца, што не выбралі ў свой час Расію, Маскву ў якасці асноўнага пляцдарма ў сваёй кар’еры?

— Я мог з’ехаць у 2004 годзе... Не, не шкадую... У Дзмітрыя такі лёс, у мяне — іншы: кожны ідзе сваёй дарогай і па ўласных прыступках.

— Як педагог, якія пастулаты закладваеце ў галовы студэнтаў?

— Каб яны цвёрда давалі сабе адказ на пытанне, навошта выбралі гэтую прафесію і чаго хочучы дасягнуць... Кажу ім: калі вы яшчэ не ўпэўнены ў правільнасці выбару, сумняваецца ў ім, то лепш займіцеся іншай справай.

— Каго ні спытаеш з артыстаў, ці жадалі б яны свайму дзіцяці артыстычнага лёсу, усе ў адзін голас адказваюць: маўляў, не. А потым і на тэатральных або кінематаграфічных спецыяльнасцях знаёмых прызвішчы мільгацяць, і ролі ў рэжысёраў для дзіцяці папросяць...

— Людзі, якія наеліся прафесіі творчай, вам падобнае кажуць без нейкай там позы, паверце. Я артыстам быць хацеў з чатырнаццаці гадоў. Зразумейце, гэта нібы вірус ці хвароба. Вы пажадалі б свайму дзіцяці захварэць?.. Яшчэ

стан душы. Дадзеным альбомам не пераследваў я і ніякай камерцыйнай мэты. Не, я не абьякавы да крытыкі, але той альбом рабіў пра сябе і ў першую чаргу для сябе, і яму патрэбна была акурат гэтка аранжыроўка. А калі нешта выбіраць канкрэтна з рок-музыкі, дык мне бліжэй амерыканскі рок...

Пра годнасць на сцэне

— Навялі вы мяне, Пётр, на наступнае пытанне. Тэлевізар — вялікі ашуканец. Здараецца, таго або іншага персанажа экран робіць у рэальнасці з худзенькага поўным, а ўкормленага — стройным... Калі я глядзеў некаторыя вашы інтэрв’ю па ТБ, думаў: ну і самаўлюбёны, самаўпэўнены, саманадзейны ж гэты Ялфімаў! А пры непасрэдных зносінах убачыў перад сабой шчырага, адкрытага, кантактнага чалавека. Мо тэлевізар так дурыць не мяне аднаго...

— Вы не першы, хто кажа мне пра гэта. Калі я быў маладзейшы і чытаў пра сябе ў інтэрнэце выразы кшталту “гэты “гаспадар свету”, “напышлівы нарцыс”, то і крыўдзіўся, і журыўся, не разумеючы: за што? А потым неж сабой прыйшло разуменне, што

“Багатая на таленты беларуская зямля” — такі выраз вельмі часта можна пачуць па радыё ці прачытаць у газетах. Але сапраўдны яго сэнс раскрываецца тады, калі пабачыш на ўласныя вочы багацце роднага краю і яе мастакоў. У мінулым выхадня ў Лошыцкім парку Мінска кожны ахвотны меў магчымасць пабачыць таленавітых майстроў з усёй Беларусі, ацаніць іх творы, а таксама даведацца пра сакрэты майстэрства: тут ладзілася штогадовая Рэспубліканская выстаўка-кірмаш “Вясновы букет”.

Уздоўж сцяжынак парку размясціліся майстры з усіх рэгіёнаў Беларусі. Саломка- і лозапляценне, разьба па дрэве і лясная скульптура, ткацтва і вышыўка, ганчарства і металапалімерная пластика, вырабы з бісеру і прыродных матэрыялаў — чаго тут толькі ні было! Старажытныя рамёствы, сучасныя тэхнікі ды іх спалучэнні, аўтэнтыка і стылізацыя, рэчы “пад даўніну” і мадэрновыя інтэр’ерныя рашэнні — творы на любы густ.

Але, як я заўважыла, перавагу майстры аддаюць усё ж такі традыцыйным рамёствам. Так, на кірмашы было вельмі добра прадстаўлена старажытнае мастацтва выцінанкі. Майстар Любоў Гарбар з Бабруйска прывезла ўнікальныя фіранкі, набожнікі і сняжынкi. Яна распавяла, што ўпершыню зацікавілася мастацтвам ператвараць звычайны ліст паперы ў карункавы цуд яшчэ ў школьцы. А сёння творчы стаж “выцінаначніцы” складае 48 гадоў! Любоў Аляксандраўна з задавальненнем дзеліцца не толькі ўспамінамі, але і досведам: у парку яна паказва-

24 — 25 мая ў мінскім Лошыцкім парку праішоў VI Рэспубліканскі фестываль-кірмаш рамёстваў “Вясновы букет”, дзе свае вырабы прадстаўлялі лепшыя майстры з усіх рэгіёнаў краіны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Гэта, так бы мовіць, канстатацыя факта. Пра разнастайныя цікавосткі маштабнага рэспубліканскага мерапрыемства распавяла ў сваім артыкуле спецыяліст з Мінскага АЦНТ. Але мяне як журналіста ў першую чаргу цікавіла тое, чым сёлетні фестываль адрозніваўся ад леташняга, ці з’явілася на гэтым прадстаўнічым форуме народных рамеснікаў нешта незвычайнае, эксклюзіўнае, тое, чым можна было б прывабіць жыхароў Мінска, якія ўжо і па краінах іншых паспелі папаездзіць, і пабывалі на шматлікіх падобных міжнародных фестывалях ці то ў Польшчы, ці то ў Германіі...

Натуральна, паглядзець на “Вясновым букете” сапраўды было на што. Напрыклад, на ручнікі з вядомай вёскі Неглюбка, пра якую цудоўна распавядала кожнаму ахвотнаму кіраўніца гуртка па ткацтве Людміла Кавалёва. А яшчэ — на эксклюзіўныя лялькі, сурвэткі, паясы дырэктара Антональскага раённага цэнтру рамёстваў Драгічынскага раёна, майстра па ткацтве паясоў Галіны Сцепанюк — лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта дзясячаты культуры і мастацтва. Я, дарэчы, таксама прыбдаў сабе эксклюзіў з Брэстчыны — прыгожую прыхватку.

Парадаваў, мабыць, не толькі мяне, а і кожнага знаўцу беларускай аўтэнтчнай культуры падворак Гродзенскай вобласці, дзе можна было набыць не то-

Пра багацце зямлі беларускай...

ла ўсім ахвотным, як са звычайнага аркуша за некалькі хвілін зрабіць птушку шчасця...

Што цікава, на Беларусі выцінанка была добра развітым мастацтвам яшчэ напрыканцы XIX стагоддзя, мела ўтылітарныя і эстэтычныя функцыі: карункавыя фіранкі, набожнікі, падзоры, дыванкі з паперы былі таннейшыя за тканіну, а разнастайныя ўзоры на паперы зрабіць заўсёды значна прасцей. Але ў савецкія часы мастацтва выцінанкі было амаль страчана: з усяго багацця форм засталіся толькі ўпрыгожанні на зімовыя святы — сняжынкi...

Майстры Навагрудскага раённага цэнтру рамёстваў на чале з дырэктарам Наталляй Клімко

адрадзілі яшчэ адзін старажытны від папяровага мастацтва — выцінанку-выбіванку. Як бачна з назвы, узоры ў гэтай тэхніцы не выразаліся, а выбіваліся з дапамогай цвіка, долата, малатка ды іншых прыстасаванняў. З першага погляду выцінанкі-выбранкі і выцінанкі-выбіванкі вельмі падобныя, але тэхнікі моцна адрозніваюцца. Тэхніка выбіванкі дазваляе ствараць узоры з больш тоўстай паперы і неабавязкова сіметрычныя. Асновай выбіваных фіранак, ручнікоў, пано з’яўляецца ячэйстая сетка з цэласным узорам-вобразам. Дарэчы, сёлета традыцыі выразання з паперы “выцінанка-выбіванка” Навагрудскага раёна Гродзенскай воб-

ласці быў прысвоены статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь.

Але на “Вясновым букете” можна было пабачыць не толькі папяровыя карункі. Так, майстар Навагрудскага цэнтру рамёстваў Таісія Крупіца стварае абрусы, падзоры, капелюшы, парасоны з дапамогай шэдлака. А майстры Цепленскага сельскага дома культуры Уздзенскага раёна — з дапамогай саломкі. На мой погляд, саломка — арыгінальны і прыгожы варыянт аздаблення вопраткі. Гэта дэманструюць строі ўдзельнікаў клуба майстроў “Скарбніца” Іўеўскага цэнтру рамёстваў. А яшчэ з саломкі можна рабіць скульптуры, лялькі і нават музычныя інструменты.

А ў Лошыцы пакуль не як у Любліне...

Фестываль “Вясновы букет”: погляд спецыяліста і погляд журналіста

Пад час фестывяла ў Лошыцы. / Фота Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧА

лькі разнастайныя сувеніры ды вырабы, а і метадычную літаратуру па пэўных відах народных рамёстваў. А яшчэ за сімвалічную плату ў тры ці пяць тысяч рублёў на некаторых падворках кожны ахвотны мог апрагнацца ў народны строй і сфатаграфавалася на памяць... Паслуга, дарэчы, карысталася неблагім попытам.

Карацей кажучы, уражанні ад фестывяла — пераважна станоўчыя. Але ж я так і не атрымаў адказу на пытанне пра тое, чым гэты фестываль адрозніваецца ад ранейшых. Нагадаю, што яшчэ год таму ў

у Лошыцкім парку іх амаль не было. Асабіста я паразмаўляў толькі з дзвюма жанчынамі з Польшчы, якія трапілі на фестываль: іх туды запрасіла знаёмая мінская журналістка...

Вось такі вынік. І, трэба сказаць, ён быў цалкам прадказальны. Ці шмат было паведамленняў у прэсе, на тэлебачанні, радыё пра тое, што ў Мінску адбудзецца “Вясновы букет”? Ці шмат вісела расцяжак ды плакатаў, якія распавядалі б сталічным жыхарам і гасцям Беларусі аб рамесніцкім фестывале? Я, на жаль, падобнага не заўважыў. Як

на тое, як Іван Супрунчык, майстар з вёскі Цераблчы Столінскага раёна, са звычайнага палена робіць незвычайныя драўляныя лялькі, збіраўся цэлы натоўп турыстаў з розных краін свету! Справа ў тым, што народны ўмелец вырабляў свае творы выключна з дапамогай адной сякеры! Напрыканцы мерапрыемства ён, дарэчы, не толькі прадаў усе свае вырабы, але і саму сякеру: гасці фестывяла казалі, што яна “нейкая чудадейная” і прапаноўвалі за яе шалёныя грошы...

Не трэба і казаць, што ў Любліне людзей было вельмі шмат.

...І пра Дзеда Барадзеда ў новым фармаце

артыкуле, змешчаным у “К”, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута казаў пра неабходнасць “новага фармату” “Вясновага букета”. Цытую: “Сёлетняе мерапрыемства народнай мастацкай культуры стане “паказальным выступленнем” перад тым мерапрыемствам, якое пройдзе ў наступным годзе пад час Чэмпіянату свету па хакеі. Пасля фестывяла можна ўжо будзе вырашыць, што неабходна змяніць, каб яшчэ больш зацікавіць гасцей краіны нашай аўтэнтчнай культурай”. (гл. “К” № 20 за 2013 год).

Але ж, як мне падалося, пра хакейных балельшчыкаў на фестывалі якраз і забыліся. Так, менавіта на іх, якія ў гэтыя дні літаральна запаланілі мінскія вуліцы, шпацыруючы па сталічных скверах ды аглядаючы навакольныя краявіды... На жаль,

не заўважыў і аўтобусаў, што мэтанакіравана дастаўлялі б у Лошыцу турыстаў або балельшчыкаў, якія захацелі на свае вочы ўбачыць “багацце зямлі беларускай”...

На “Вясновым букете” “хлеба” і ўсяго, што да хлеба, хапала: выязны гандаль пастараўся на славу. А вась “відовішчаў”, на мой погляд, на свяце бракавала. Так, былі майстры, былі іхнія вырабы, была сцэна, дзе выступалі калектывы... Але не “фішак”, нейкага эксклюзіва, заснаванага на народных традыцыях, — таго, чым можна было б прывабіць замежнага турыста, які менавіта на падобную аўтэнтыку палюе па ўсім свеце...

Кажу пра гэта з упэўненасцю, бо колісь гасцяваў на адным з традыцыйных кірмашоў у польскім Любліне, дзе сабраліся майстры-рамеснікі з усёй Еўропы. Дык ванька, паглядзець

Беларуская саломка ўжо напрыканцы XX стагоддзя была сапраўдным брэндам нашай зямлі. Гэты від мастацтва ведаюць і цэняць амаль ва ўсім свеце. Так, дырэктар амерыканскага Музея саламянага мастацтва Морген Оўэнс-Келлі ў адным з інтэрв’ю адзначаў, што ні ў адной краіне вырабы з саломкі не нясуць у сабе столькі нацыянальных традыцый і рыск, як вырабы беларускіх майстроў.

Традыцыйныя драўляныя лыжкі, маленькія і вялікія скульптуры, дзежкі, скрынкі, палічкі і зэдлікі — чаго толькі ні прадставілі майстры-разьбяры на кірмашы! Асабліва прыемна адзначаць, што беларускае традыцыйнае мастацтва выклікае шчырую зацікаўленасць і ў прадстаўнікоў іншых народаў. Спалучаючы беларускія і родныя традыцыі, майстар па дрэве Юлдаш Хасанавіч стварае ўнікальныя прадметы побыту ды сувеніры. У яго вырабах цесна перапляліся кола Перуна і азійскія матывы-завіткі. Гэты, так бы мовіць, “дыялог культур” нарадзіў, як мне падаецца, новы, ні на што не падобны, вытанчаны стыль.

Вельмі парадавала мяне і вялікая колькасць вышываных і тканых вырабаў: вопратка, паясы, падушкі, карціны, габелены, поспілки. Прыемна было бачыць багатыя ды каларытныя беларускія арнаменты не толькі на аўтэнтчных рэчах, знойдзеных у бабуліных куфэрках і беражліва адрэстаўраваных, але і на сучасных абрусах ды ручніках. Майстры-вышывальшчыцы перанялі старажытныя сімвалы-абразгі ад сваіх матуль ды бабуль і зараз творча складаюць вядомыя матывы ў новыя спалучэнні, ствараючы непаўторныя арнаменты...

Настасся КОМЛІК-ЯМАЦІНА, вядучы метадыст па фальклоры Мінскага абласнога цэнтру народнай творчасці

ня фестывяла. Колькі гадоў таму давалося пабываць на “Вясновым букете”, што ладзіўся на Нямізе. Народу на тым фестывале было значна — у дзясяткі разоў, скажу смела, — больш, і майстры з усёй Беларусі не былі абдзелены ўвагай мінчан... А сёлета, як прызнавалася мне тая ж Галіна Сцепанюк, усяго некалькі чалавек зацікавіліся тым, як яна тчэ пояс. Як кажучы, адчуецца розніцу...

І яшчэ. Выступленні выканаўцаў з розных рэгіёнаў Беларусі — гэта добра. Але, пагадзіцеся, — і вельмі прадказальна ды звычайна для ўсіх падобных мерапрыемстваў. А дзе майстар-класы па аўтэнтчных танцах — ад кракавяка да падэспані — для гледачоў? Дзе конкурсы на выразанне лыжак пад наглядом народных умельцаў? Дзе спаборніцтвы на лепшы выраб з саломкі?

Дзе лажанне па слупе за валёнкамі ды пальцампаханымі каўбаскамі? Чаму па Лошыцкім парку не хадзіў, напрыклад, Дзед Барадзед, які абдорваў бы ўсіх вясновымі букетамі ды сувенірамі? І чаму на ўваходзе гасцям фестывяла ніхто не прапаноўваў набыць ці ўзяць у часовае карыстанне ляняную кашулю або спадніцу, саламяны капялюш або торбачку, апрагнуць пасталы або пасвіснецць у дуду ці жалеіку?..

Не буду сцвярджаць, што менавіта гэтага не ставала на фестывале. У Лошыцкім парку можна было б зладзіць шмат іншых цікавых акцый, конкурсаў, відовішчых мерапрыемстваў. Тады “Вясновы букет” сапраўды займеў бы той абноўлены фармат, пра які яшчэ год таму згадаў на старонках “К” Яўген Сахута...

Доўгі дзень,
Цёплы дзень
Адплывае за аблокі.
Сіні цень,
Сонны цень
Адапаўзе ў кут далёкі.
Збеглі зайкі ўсе ў лясы.
Змоўклі птушак галасы.
І буслы ў гнездо схавалі
Свае доўгія насі.
Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.
Пакрысе
На расе
Патухаюць зоркі-сплюшкі.
Гульні ўсе,
Казкі ўсе
Пахаваны пад падушкі.
Спяць і мышкі і стрыжы.
Спяць машыны ў гаражы
Ты таксама
Каля мамы
Ціха-ціхенька ляжы.
Баю-бай, баю-бай,
Вачаняты закрывай.

Бязбацькавічы

Рыгору Барадупліну

Сорак пяты.
Незабыўны год сорак пяты...
Маёвяя песні
Пасля шэрых ваенных зім.
О, як мы ляцелі —
Толькі мільгалі пятаў —
Насустрач салдатам вусатым,
Насустрач бацькам жывым.

Мы нават і спаць не клаліся
Без бацькоўскай пілоткі,
Усе ў медалях блішчастых
Хадзілі ў сяброў ля акна.
Хачаслівя,
Мы не бачылі,
Што плакалі аднагодкі,
Якіх сурова назвала
Бязбацькавічамі вайна.

Яны тады навучыліся
Хаваць мужчынскія слёзы,
Яны тады вучыліся
Матак сваіх берагчы.
Не па гадах маўклівыя,

Камертон

9 — 12 мая прайшоў Другі Адркрыты конкурс імя Станіслава Манюшкі “Убельская ластаўка”, на які з’ехаліся 32 вакалісты з пяці краін, у тым ліку з Кітая, Расіі, Украіны, Чэхіі. Праслухоўванні трох тураў ладзіліся ў Беларускам дзяржаўным музычным тэатры, які выступіў ініцыятарам і арганізатарам творача спаборніцтва. Заклучаны канцэрт, паводле даўняй традыцыі, адбыўся ў Чэрвені — непадалёк ад мястэчка Убель, дзе нарадзіўся спынны оперны класік, чыё імя носіць конкурс. Да выступленняў пераможцаў на чале з Дзяінай Нурмухамедавай з Башкартастана дадалася опера С.Манюшкі “Слова гонару”, год таму паставленай Камерным музычным тэатрам “Галерэя” пры Палацы культуры прафсаюзаў Беларусі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Для горада Чэрвеня, безумоўна, галоўнай падзеяй стаў оперны спектакль, пастаноўка якога з самага пачатку была разлічаная на разнастайныя выязныя паказы. Ды ўсё ж на конкурсе галоўнае — не фінальная імпрэза, а самі праслухоўванні: агульны выканальніцкі ўзровень, тэндэнцыі развіцця і самога творача спаборніцтва, і нацыянальных школ, прадстаўленых на ім. Арганізацыя конкурсу палепшала, узнікла адчуванне сьвята. Усё праходзіла паводле запланаванага графіка, засталася хіба яшчэ больш удасканаліць будзель. Змалічэнне на сайце тэатра некалькіх вакальных зборнікаў Манюшкі дазвала папулярываваць агоню твор-

Страта

Учора памёр Генадзь Бураўкін. Паэт, чыё слова багатае той тонкасцю, далікатнай мілагучнасцю, што ёсць само каханне, сама Любоў. А яшчэ Бураўкін — той паэт, з песнямі на словы якога мы расцём, сталеём, мудрэём... Прачытаўшы (урэзце, мы ўпаўнены, што — перачытаўшы) тут вершы Генадзя Мікалаевіча, некаторыя з якіх сталі любімымі песнямі, задумайцеся на хвілінку: дык ці настолькі мы сапраўды абьякавыя да свайго, роднага, крзўнага, як тое стэрэатыпа павялося, калі ёсць такія словы і такое Слова, такая музыка і песня, што нас яднаюць — "ад калыханкі да галашэння", як пра тое пісаў Рыгор Барадуплін, што пакінуў нас на самым пачатку вясны. І вось пры самым канцы мая — яшчэ адна непараўная страта. Развітваючыся, памятаем. І дзякуем, Генадзь Мікалаевіч.

30 мая не стала Генадзя Бураўкіна...

"А калі не спяваць аб Радзіме, дык навошта наогул спяваць?.."

Заяцтыя і сур’ёзныя,
Бацькоў —
У медалях, у ордэнах —
Снілі яны штоначы.

З пасівельнымі маткамі поплеч
Працу любую рабілі,
Многія не паспелі
Закончыць дзсятыя клас.
Сонца, сівер і слота
Твары ім агрублілі.

часць у розных краінах і, што яшчэ важней, прэзентаваць яго не толькі як польскага, але і як беларускага класіка.

У параўнанні з леташняй “...Ластаўкай”, значна ўзнялася выканальніцкая планка. Арганізатары, вядома, могуць ганарыцца тым, што знакаміты Павел Пятроў — саліст Вялікага тэатра Беларусі (і, “па сумяшчальніцтве”, трыцюрнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі) — атрымаў тут толькі III месца і спецпрыз “За лепшае выкананне твора С.Манюш-

Што прынесла не першая “...Ластаўка”?

кі”, хаця з’яўляецца абсалютным пераможцам колькіх міжнародных конкурсаў, уключачыкі манюшкаўскі ў Варшаву, і літаральна на нядзельні “Дальфійскіх гульнях” у Вангарардзе атрымаў чарговае “золата”. Дык наша “Убельская ластаўка” — мацнейшая? Не будзем перабольшваць. Бо такі расклад свечдчыць хіба пра тое, што да любога конкурсу трэба стабіцца сур’ёзна. І хаця Пятроў сапраўды быў самым, бадай, перспектывным, першы тур ён “праваліў”, бо ў спевах не паказаву нічога, акрамя самалюбавання.

Асабліваасцю сёлетняй “...Ластаўкі” сталася вялікая колькасць моцных спаборніцтва, і нацыянальных школ, прадстаўленых на ім. Арганізацыя конкурсу палепшала, узнікла адчуванне сьвята. Усё праходзіла паводле запланаванага графіка, засталася хіба яшчэ больш удасканаліць будзель. Змалічэнне на сайце тэатра некалькіх вакальных зборнікаў Манюшкі дазвала папулярываваць агоню твор-

таў — даследчык і папулярызатар творчасці С.Манюшкі ды іншай беларускай старадаўняй музыкі. Ён па праве можа лічыцца заснавальнікам ды ідэйным натхняльнікам конкурсу — і цяпершняга, і ўсіх ранейшых, што з 2000 года ладзіліся пад той жа назвай сярод сярэдніх спецыяльных музычных устаноў і маладых курсаў вышэйшых.

Узрадаваў ужо першы тур, рэпертуар якога заўсёды становіцца сваеасаблівай праверкай на пацудоўнае выкананне твора С.Манюш-

Конкурс Манюшкі паставіў пытанні...

з яе шматлікімі куплетамі вымушае сур’ёзна выбудоўваць драматургію, каб пазбегнуць манатоннасці паўторы. Выкананне ж старадаўняй артыя XVI — XVIII стагоддзіву патрабуе ведання спеўных законаў барока і класіцызму, каб нават самыя цяжка фіярыттуры спяваць максімальна лёгкім, паletным гукам. Справіліся з гэтым, у адпозненне ад ранейшых творчых спаборніцтваў, вельмі многія, што адразу зрушыла конкурс у бок Еўропы, дзе не прынята знадта “рамантававаць” і тым самым “асучасніваць” строгія каноны даўняні. Відавочнай была і розніца паміж нацыянальнымі вакальнымі школамі. Самымі, бадай, стыльнымі ў выкананні еўрапейскай класікі падаліся дзве беларускія спевакоў, якія зараз працягваюць навучанне ў Чэхіі. Дый амаль усе студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, уключачыкі заслужаны артыст Беларусі, кіраўнік творчага калектыву “Беларуская капэла”, прафесар Віктар Скоробага-

Патухаюць, цямяюць высі.
Зоркі ўспыхваюць над сінявою,
Да пляча майго прыхініся
Залатою сваёй галавою.

Чуеш вецер і чуеш вечаp?
Чуеш, ціха бярозы рыляць?
На твае худзенькія плечы
Асыпае звон зарапад.

Гэта я з табой вечаpую,
Туманамі цябе чаpую,
Васількоў шапатлівай моваю
Зачароўваю, зачароўваю.
Роснай сцэжкаю, рэчкай ціхаю
Закалыхваю, закалыхваю...

І ад рук няўмелых, нясмелых
Не схаваешся ты нідзе.
Галава твая яблыкaм спелым
На калені мае ўпадзе.

Ты шапнеш мне адчайныя словы,
Што шаптаў табе учора я,
Вечаровая, зачарованая,
Закалыханая мая.

Я не ганю землі чужай, —
Хай іх сонца не абміне.
Толькі дзе б за морам ні жуў я,
Беларусь мая сіліса мяне.

Пасля ростані горкай,
Перажыўшы зіму,
На бацькоўскім падворку
Я цябе абдыму.

Генадзь Бураўкін, сярод іншага, працаваў старшынёй Дзяржаўнага камітэта БССР па тэлебачанні і радыё-вяшчанні, пастаянным прадстаўніком Рэспублікі Беларусі пры ААН, намеснікам міністра культуры і друку Беларусі. Паэт быў уганараваны Дзяржаўнай прэміяй Беларусі.

Гэта ўсё, безумоўна, не нова.
А ці трэба, каб новым было
Поле бацькава, матчына мова
І над хатай буслова жытло?

Так карцела — спяза закіпала, —
Каб да сэрца хаця б здалёк
Прыплывалі жалейка Купалы,
Багдановічаву васілёк...

Хіба душы свае не лечым
Ад бяздомных бядот і згрызот
Самым простым і самым вечным,
Што пранёс праз вякі народ?

І якія б шляхі ні схадзіў я,
Кліча палацкая сенажаць...
А калі не спяваць аб Радзіме,
Дык навошта наогул спяваць?

Калі шчасце атуліць
Ці заціхну ў журбе,
Я заўсёды, матуля,
Успамінаю цябе.

І нясу, як закляцце,
Перад Богам віну,
Што цябе, мая маці,
Я пакінуў адну.

Ты мне родная самая
Па душы, па крыві.
Ты жыві, мая мама,
Доўга, доўга жыві.

Сярод тлуму людскога
І ў прыцішаным сне
Цісне сэрца трывога —
Як ты там без мяне?

Пасля ростані горкай,
Перажыўшы зіму,
На бацькоўскім падворку
Я цябе абдыму.

Больш ніколі спакусай
Зло мяне не крагне,
Прад табой павінося,
Як ніколі раней.

Генадзь Бураўкін, сярод іншага, працаваў старшынёй Дзяржаўнага камітэта БССР па тэлебачанні і радыё-вяшчанні, пастаянным прадстаўніком Рэспублікі Беларусі пры ААН, намеснікам міністра культуры і друку Беларусі. Паэт быў уганараваны Дзяржаўнай прэміяй Беларусі.

Калектыву рэдакцыі газеты “Культура” выказае шчырыя спачуванні родным і бліжнім Генадзя Мікалаевіча БУРАЎКІНА і глыбока смуткуе з прычыны непараўнай страты.

Тэатральная плошча

On i off абаяльнага Абломава

Афіша Абласнога драматычнага тэатра папоўнілася спектаклем “Аблом off” па п’есе расійскага драматурга і рэжысёра Міхаіла Угарова. Спектакль паставіў артыст тэатра Андрыйан Барткевіч. Ён жа выступіў і ў якасці мастака-пастаноўшчыка. Імя сучаснага пісьменніка (не Ганчарова ж, вядома!), перш за ўсё, звязваецца з такім кірункам у драматургіі, які пазначаецца тэрмінам “новая драма”. Да яго можна аднесці і тэксты п’ес шэрагу сучасных беларускіх аўтараў, што, як вядома, больш запатрабаваны ў расійскіх тэатрах, чым у айчынных. Геаграфія драматургаў — розная, а вось тэндэнцыя — агульная.

Дарчы, мастацкія кіраўнікі, га-лоўныя рэжысёры беларускіх тэатраў па-рознаму ацэньваюць гэты напрамак: хтосьці скептычна, хтосьці насцярожана, хтосьці сумняваецца ў поспеху ў гледачоў, а хтосьці не ведае, як гэтыя творы ставіць. Азнаёміцца з гэтымі меркаваннямі можна было на старонках штотыднёвіка “Культура” за 2013 год. Маладзечанскі тэатр пайшоў на пэўную рызыку. П’есу Міхаіла Угарова я ведаю вельмі даўно. Ёта версія хрэстаматыйнага рамана, адкуль узяты ключавыя персанажы ды матывы, у якой прысутнічае аўтарскі погляд на датычнасць да часу напісання п’есы. Або — да нашага часу.

Не збіраюся рабіць разбор і пакіну гэта прафесіяналам. Я ішоў на здачу спектакля з цікавасцю: як можна паставіць гэтую п’есу, каб не узнікла адчуванне нуды ад статычнасці або ад шматлікас маналогоў? Першае, што кінула-ся ў вочы — гэта больш чым сціп-ляе афармленне, якое складала-

Сцэна са спектакля

Сёння тэатральны рынак дыктуе стваральнікі спектаклі забавляльняны, таму на сцэне рэжысёр ставіць цікавыя камедыі і, канешне ж, з задавальненнем прымае запрашэнні з іншых тэатраў, не адмаўляючыся ад шанца стварыць нешта больш адкаля лепшыя сусветныя традыцыі, калі разнастайныя творчыя конкурсы — выканальніцкія і кампазітарскія — часта ладзяць самі творчыя калектывы, выходзячы, у тым ліку, са сваіх уласных патрэб. Ўсё і гэтае спаборніцтва адкрыла не толькі ўжо званыя оперныя імёны згаданага Паўла Пятрова і Віктара Мендзелева (Другая прэмія), але і трыцюрніцы БДАМ Маргарыты Таран (дыплом). Літаральна выгадаваная гэтым конкурсам (упершыню яна атрымала на спецпрыз яшчэ чатыры гады таму), яна магла б стаць цудоўнай субрэткай, а можа, нават герайнічай... Ды ўсё ж: што перашаджае атрымаць Адкрытаму конкурсу імя С.Манюшкі больш высокі статус?..

Глядач трапляе ў атмасферу вялікага сталічнага горада мімаволі, але, па задуме рэжысёра, становіцца сядзельнікам тэатральнага дзейства ў фае, дзе шпацыруюць нібы на Неўскім прапекце Пецярбурга акцёры, дзе гучыць прамова гардавога (Аляксандр Калагрый), поўная захаплення бляскам і пышнасцю праспекта.

У спектаклі ўсё працуе на ідэю рэжысёра і, здаецца, няма нічога лішняга. Лаканічная геаметрыя сцэны нібыта абмяжоўвае нашу свядо-

Нестандартная прэм’ера: а хочацца адпаведнасці...

Дэмані Фешчанка ў галоўнай ролі / Фота Кацярыны ШУШКО

не спосабу сцэнічнага існавання, які можна пазначыць як бытавую праўду жыцця. І пацярджэнне сваёй думкі я знайшоў у Сеціве, прагледзеўшы спектакль Міхаіла Угарова, які ён некалі сам паставіў у Цэнтры драматургіі і рэжысуры А.Казанцава і М.Рощына.

Змайстравалі “Шынель”

У Гродзенскім абласным драматычным тэатры 15 мая адбылася прэм’ера спектакля “Шынель” польскага рэжысёра Пятра Дамброўскага па п’есе польскага паэта Юліяна Тувіма. Гродзенскім тэатралам прызвіцка Дамброўскага знаёмае хаця б таму, што цягам дванаццаці гадоў рэжысёр працаваў “па судстве” — у Беластоцкім тэатры драмы імя Венгеркі, прычым два гады яго ўзначальваў. Адрэз паля вучобы будучы майстар стаў сузаснавальнікам Тэатра імя Станіслава Ігнацы Віткевіча ў Закапані і працаваў там сямнаццаці гадоў. Цяпер у яго свой тэатр — “Камедыйяльня”, дзе іграюць акцёры ўсё таго ж беластоцкага тэатра сумесна з запрошанымі варшаўскімі. Калектыву не мае свайго будынка, але шмат ездзіць па Польшчы.

Як Гогаль стаў Тувімам і застаўся Гогалем

масць, прапануючы пэўныя правілы, дзе крэслы ў канторы і пчалкі, якімі канторшчыкі штампоўць паперы, маюць свой тытул — ад самага вялізнага імператарскага крэсла, да самага маленькага, ад самай вялізнай пчалкі да самай малой. Ідэя гіганцкай каласальнай дзяржаўнай машыны, якая дасягае астранамічных памераў, увянчана галоўным сімвалам колішняй улады — гербам імперыі (Аляксандр Сураў). Касцюмы (Вольга Шчарбінская) працягваюць тэму, дзе па колькасці і квяцістасці нага тэатра Генадзя Мушперта, які і пераклаў п’есу “Шынель” на рускую мову.

Рэжысёр уводзіць гледача ў свет вакханаліі чыну і грошай, дзе мудрагелістае перапляцненне фатальнасці ды рэальнасці гуляе чалавечымі лёсамі. І ў рэчышчы гэтага карагоду — тэма “маленькага чалавека” ў асобе тытулярнага саветніка Акакія Акакевіча Башмачкіна, які ўсё жыццё служыць на адным і тым жа месцы, на адной і той жа пасадзе з мізэрным жа-

тых акцёраў, хто дэбютаваў на сцэне або адносна нядоўна прыйшоў у тэатр. Асабліва гэта відаць на прыкладзе выканаўцы эпізадычнай ролі Пасьлянага, на якую запрошаны супрацоўніцкі тэхнічнай службы. Упэўнены, што бачны патэнцыял зусім маладых выканаўцаў будзе раскрыты, а практыка прынесе сваю плён. У адным пункце хашчэла-ся б максімальна правільнага разумнення. Тэатр узнік не ўчора, а мае гісторыю даўжынёй амаль у чвэрць стагоддзя. Хочацца адпаведнасці статусу, гісторыі і напрацаванаму досведу ўсёго калектыву, асабліва што датычыцца прызнання нават на эпізадычныя ролі.

Выканаўца ролі Абломава — артыст Дзянін Фешчанка — за час працы ў тэатры ніколі не надаваў асаблівага значэння сваёй запатрабаванасці або значнасці. Ён з аднолькавым задавальненнем ды азартам прымудляе характары сваіх персанажаў і адыгрывае іх у казках або ў эпізадычных ролях. Абломая — першая галоўная роля Дзяніна на сцэне тэатра. Артыст задаволены, ён літаральна свеціцца, ягонныя вочы блішчаць. Яго Абломая — лагодны, прятлікі і па-чалавечы абаяльны персанаж.

Тэатр не быў бы тэатрам, каб у ім не было месца эксперыменту і творчаму пошуку.

Алег ЧЭЧАНЕЎ,

акцёр, рэжысёр

дзіць на зэдліку адасоблена ад усіх. А ў спектаклі шмат сцыз, дзе ўсё нагадвае ваеншчыну, умовам якой, праз сваю няўпэўненасць, зусім не пасуе галоўны герой.

Многія сцэны і акцёрскія прыёмы выклікаюць смех у зале. Але рэжысёр неаднаразова адкадае ўбок страціў да бессоннага пералісвання гэтых дэпартаменцкіх папер. Калегі здзекуюцца з ягонага, занашанага да дзірак, шыняля.

Недарэчна выглядае Башмачкін у мундзірчыку з кароткімі рукавамі і з лысынай на галаве. Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Сяргей Курьленка, пазбаўляючы свайго героя, па сутнасці, якіх бы там ні было якасцей, надзяляе яго спалохана-запытальным позіркам і нейкай асаблівай разублаенасцю. Яго Акакіі вельмі кантрастуе са сваім атачэннем. У яго няма нават крэсла — ён ся-

Капі глядач, які, не чытаючы твор, марыць даведацца змест, то “проше бардо”. Натхнёны гуманістычнымі ідэямі гогалеўскай карціны свету Юліян Тувім зрабіў кантанінацыю з аповесцей, дзе сэнсавым цэнтрам стаў “Шынель”, а дыялогі, большасць з якіх склаў сам польскі паэт, у п’есе вельмі гогалеўскія. Капі не ведаць, хто напісаў тэкст, то можна быць цалкам упэўненым, што гэта — сам Гогаль.

Спектакль “Шынель” у Гродзенскім абласным драматычным тэатры з імяным наборам наватарскіх прыёмаў захаваў галоўнае — гогалеўскую атмасферу і ўвёс сэнс бессмяротнага твора. А рэпертуар тэатра папоўніўся эфектнай, класічнай па эмесце і нават у нечым экспле-рыментальнай пастаноўкай.

Лана ПЯТРОўСКАЯ,
вядучы рэдактар літаратурны
Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра
Фота Сяргея ГАЎРЫЦКАГА

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)
(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

Пад час нашых падарожжаў заўсёды цікаўлюся ў сельскіх бібліятэкараў: ці шмат у іх установе твораў беларускіх аўтараў, наколькі запатрабаваны кнігі айчынных выдаўцоў. І атрымліваю агульныя адказы: маўляў, так, ёсць, і іх трохі чытаюць. Праўда аказалася больш сумнай. У Міханавічах расказалі, што суадносіны набытых кніг беларускіх і расійскіх выдавецтваў складаюць 1 да 10 па тыражы і 1 да 5 па найменнях. Прычыны простыя: расійская кніга абыходзіцца танней ды і па якасці часцяком пераўзыходзіць айчынную аналагі, і попытам у чытачоў карыстаецца значна большым. Высновы напрашваюцца самі сабой. І, на жаль, высновы несучаснальныя...

“Калыханка”, што не дасць заснуць

Памятаеце, “К” у свой час пісала пра маленькага хлопчыка, які навучыўся спяваць бабульчыны песні, але, зацкаваны старэйшымі сябрамі за “дзеравенскасць”, адмовіўся ад таго, што калісьці натхняла. Тут ізноў варта згадаць пра неабходнасць доўгатэрміновай і паўсюднай сістэмы этнавыхавання. Сям’я, школа, бібліятэка, Дом фальклору навучаць, а ВНУ (ніяк не маем на ўвазе БДУКІМ) — сплячыць. Многія нашы сённяшнія пісьменнікі-класікі, скончыўшы беларускія школы, былі змушаны ў інстытутах вучыцца гаварыць “па-гарадскаму”...

Рашэнне наведаць Міханавічы было не выпадковым. Колькі месяцаў таму ў рукі трапіў музычны дыск “Душа мая” ўзорнага фальклорнага ансамбля “Калыханка” Міханавіцкага дома фальклору, які ўразіў аўтэнтчнай тэхнікай выканання духоўных народных спеваў, прафесійнасцю і чысцінёй гучання. Цяжка было паверыць, што ў складзе “Калыханкі” — не толькі прафесіяналы з выдатнай музычнай адукацыяй, але і аматары, якія захопляюцца народным фальклорам.

Ларыса Рыжкова, кіраўнік ансамбля “Калыханка”, якому сёлета споўнілася 25 гадоў, скончыла сталічны Тэатральна-мастацкі

Акцыя “К”: журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Фальклор і рэальнасць:

Спісы гурта “Калыханка”.

інстытут, з 1975-га працавала культработнікам у Ленінградскай вобласці. Парадокс, але менавіта там яна і даведлася пра фальклор, бо вырасла ў Віцебску, дзе на той час народная творчасць зусім не папулярызавалася. Выкладала ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў, але жыццё занесла яе ў Міханавічы, да дзяцей, пра што Ларыса Мікалаеўна зусім не шкадуе.

“Калыханка” спявае фальклор, запісаны даследчыкамі і збіральнікамі народнай творчасці на аўдыя- і відэадыскі ад жывых носьбітаў тра-

дыцыйнай культуры. “Мы ніколі не ўпрыгожвалі, не апрацоўвалі фальклор — мы імкнуліся спяваць “хоць бы прыблізна так”, як пяюць тыя, хто захаваў і данёс да нас узоры народнай песеннай шматжанравай традыцыі”, — сцвярджае кіраўнік калектыву. Цягам 25 гадоў Ларыса Рыжкова ў “Калыханцы” ажыццяўляе эксперымент па вяртанні вуснага, або, іншымі словамі, бязнотнага спосабу навучання музыцы і спевам.

На яе думку, асноўная праблема для калектываў аўтэнтчнага фальклорнага накірунку — неза-

Гаспадарчы клопат пад народны акампанемент

патрабаванасць народнай спеўнай традыцыі ў грамадстве. Тым не менш, апошні на сёння канцэрт, які адбыўся супольна з харэаграфічным калектывам Сяргея Выскваркі з Любані ў сталічным Доме ветэранаў, прайшоў з аншлагам. Дзякуючы гэтаму атрымалася не толькі вярнуць укладзеныя ў арэнду залы шэсць мільёнаў, але і зарабіць для раёна два мільёны, якія, як спадзяюцца ў “Калыханцы”, вернуцца праз набытае для Дома фальклору новае абсталяванне. Так што аўтэнттыка можа быць і справай выгаднай.

Але канцэрт у Доме ветэранаў — свайго кшталту выключэнне. “Калыханка” не вядзе актыўную канцэртную дзейнасць, не вельмі шмат і так званых ганарарных выступленняў. Як кажа Ларыса Мікалаеўна: “Асабліва ніхто не прапаноўвае, а самім шукаць варыянты — займае шмат часу, адрывае ад асноўнай нашай місіі — выхавання ў дзяцей любові да народнай творчасці”.

Дарэчы, установа можа спадзявацца не толькі на сябе ці на падтрымку з боку дзяржавы, але і мае буйнога спонсара. З правядзеннем у памяшканне каналізацыі і водаправода актыўна дапамагаў “Белтрансгаз”. Зразумела, па словах Ларысы Рыжковай, каб знайсці фундатару, даводзіцца самім абіваць парогі не адной установы.

Яшчэ адна праблема ў “Калыханкі” — пастаянная ратацыя складу. Так, дзеці, атрымаўшы пэўныя веды па аўтэнтчных спевах, з гадамі сыходзяць, у тым ліку і саромячыся каранёвых праў. І гэта — праблема дзяржаўнага маштабу. Рыжкова імкнецца лакальна яе вырашыць: набірае рознаўзроставыя групы, каб сыход не стаў масавым. Але пытанне, як падаецца, патрабуе не лакальнай, а паўторымся, дзяржаўнай увагі. Дзіўна гучыць: варта ўсё зрабіць для таго, каб быць беларусам было не сорамна. У адваротным выпадку, дасягнутая аднасць-супольнасць дашкольнікаў, школьнікаў, мала-

дых чытачоў мясцовай бібліятэкі будзе абмежавана тэрыторыяй Міханавіч, дзе атрымліваецца, так бы мовіць, фальклорны камунізм, а па-за вясковымі межамі ўсе культурныя паслугі — за грошы...

Мае калектывы і свае, запісаныя на прафесійнай студыі ў мінскім Доме радыё, кампакт-дыскі. Так, ужо згаданы дыск “Душа мая” быў зроблены з удзелам пачынальніц “Калыханкі” Ганны Балбуновай, Вікторыі Бельчанка, Аксаны Тарасовай і Веранікі Берасневай. На ім прадстаўлены беларускія духоўныя вершы з запісаў фалькларысткі Алены Боганевай і калядных канты, якія выконваліся ў розных рэгіёнах Беларусі. Праўда, нават выдатныя дыскі не гарантуюць для калектыву дадатковага прыбытку: існуе праблема знайсці зацікаўленага прадаўца. А таму яны, як прома-прадукцыя, выкарыстоўваюцца ў асноўным як падарункі.

Нам таксама падарылі дыск “Калыханкі”. Мы слухалі яго цягам усіх камандзіровачных дзён — і ў нас вырасталі крылы... Правільна кажа Ларыса Рыжкова: натура беларуская дакладна прасочваецца ў моўных спеўных інтанацыях, а справу нацыянальную рабіць — што стажок ўкладваць: адзін ніколі не справішся...

На людным месцы

Конкурс “Зноў памяці звоняць званы: чытаем верш па-беларуску” на лепшага чытальніка паэтычнага твора грамадзянска-патрыятычнага гучання прайшоў сярод чытачоў бібліятэк Бярозаўскай ЦБС. Сямнаццаць канкурсантаў рознага ўзросту прыехалі са сваімі бібліятэкарамі ў Бярозу, дзе ў чытальнай зале Цэнтральнай раённай бібліятэкі іх чакалі святочная атмасфера, прыхільнае журы, мясцовае тэлебачанне, музычная праграма выхаванцаў дзіцячай школы мастацтваў.

БЯРОЗАЎШЧЫНА

Конкурс стаў тэатрам аднаго акцёра, дзе кожны чытальнік прагнуў сілай свайго творчага ўяўлення, таленту дэкламатара паспацінуць вобразнасць літаратурнага тэксту, ярка, індывідуальна данесці яго да слухача. Плакалі шчырымі слязамі дарослыя, калі чытала верш Рыгора Барадудзіна “Бацьку” чытачка Белаазёрскай дзіцячай бібліятэкі Настася Цэрковіч, вуча-

Удзельнікі конкурсу.

Выстаўка — на вачах

ніца адзінаццатага класа. Скарылі сэрцы журы і аўдыторыі самыя маленькія канкурсанткі — чытачкі Сялецкай і Спораўскай сельскіх бібліятэк, чатырохкласніцы Таня Гусева і Аленка Пашкевіч, якія таленавіта, праявіўшы акцёрскае майстэрства, прачыталі вершы Петруся Броўкі “Мёртвая вёска” і Ірыны Касянкавай “Сон”.

Прагучалі вершы паэтаў-класікаў і сучаснікаў Аркадзя Куляшова, Ніла Гілевіча, Рыгора Барадудзіна, Алеся Бачылы, Аляксея Пысіна.

Юныя чытачы Белаазёрскай гарадской бібліятэкі імя Ніны Мацяш, Здзітаўскай і Міжлескай сельскіх бібліятэк Павел Казлоўскі, Яніна Бруйла, Дзіяна Пунько прапанавалі ўвазе слухачоў вершы аб вайне паэтаў-землякоў — Ніны Мацяш і Міколы Валашчыка.

Некаторыя канкурсанты адшукалі аўтараў і іх вершы ў Сеціве.

Пад час конкурсу эмацыйны ўплыў узмацнялі музычныя фанграмы, экранны відэашэраг сюжэтаў ваеннага ліхалецця, рэ-

тра-тэатралізацыі. На вачах прысутных нараджалася арыгінальная кніжная выстаўка. Пасля кожнага выступлення канкурсантаў яна запалнялася партрэтамі паэтаў — аўтараў вершаў...

Пераможцамі конкурсу журы назвала Настасю Цэрковіч, Таню Гусеву, Алену Пашкевіч. Уладальнікамі захвочвальных прызоў сталі Павел Казлоўскі, чытач Падкрайцкай СБ Мікіта Карповіч і чытачка Міжлескай СБ Дзіяна Пунько. Пераможцы і ўсе ўдзельнікі ўзнагароджаны дыпламамі з ла-

гатыпам конкурсу, каштоўнымі падарункамі ды прызамі. Лепшыя ж чытальнікі і дэкламатары выступяць на мясцовым радыё і ў тэлеэфіры.

Дзяцей-чытачоў і іх бібліятэкараў шчыра вітаў пачэсны госць мерапрыемства — удзельнік Вялікай Айчынай вайны Фёдар Труцько.

Ала ДРАГАН, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Бярозаўскай ЦРБ Фотаздымак Зоі ГУКІНАЙ

Выйшла ў свет брашура “Фальклор Прыпяцкага запаведніка”. Работнікі Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці сумесна з аддзелам культуры Жыткавіцкага райвыканкама і Жыткавіцкім цэнтрам фальклору даследавалі вёскі Азяраны, Перароў, Перароўскі Млынок, Хваенск, Хлупін Жыткавіцкага раёна для выпрацоўкі найбольш верагоднай версіі бытавання каляндарна-земляробчых і сямейна-бытавых святаў ды абрадаў, фальклорных твораў.

ЖЫТКАВІЧЫНА

Калісьці тут, па словах старажылаў, “святые праходзілі амаль праз кожную вёску”. Апошнія з’яўляліся ў свой час цэнтрамі бытавання народных святаў і абрадаў, фальклору. Калі доўга не было дажджу, выклікалі яго талакой у Хлупіне, ездзілі на чоўнах, якіх тут — як аўтамабіляў у сучасным горадзе, кахалі, адначалі сціплым вяселлі, “білі бабіну кашу”, спявалі, танчылі, верылі ў русалак, вядзьмарак, хатнікаў. Ведалі паходжанні назваў сваіх вёсак.

Фальклорная экспедыцыя ў гэтым пераканала. У вёсках Пры-

Каб не гаспадарчая група...

Па дарозе на Вялікія Жухавічы, што ў Карэліцкім раёне, агаладалі, заехалі ў Мір. Адначасова карцела паглядзець, як працуе тутэйшая прыдарожная гандлёвая сфера ў чаканні летняга турсезона. Працуе, як аказалася, бойка ды жвава. Маленькі кубачак кавы ў стацыянарнай прызамкавай кавярні — 17 тысяч рублёў, у гандляроў пад намётамі — па сем. Канкурэнцыя! Тое ж і з сувенірамі: шматлікія рамеснікі-іпэшнікі з некалькіх суседніх раёнаў прапаноўваюць нацыянальныя

Кніжкі для філіялаў.

Мастацкі кіраўнік "Калыханкі" Ларыса Рыжкова.

ленавітыя ды амбіцыйныя) распавялі, што для піяру калектыву збіраюцца выкарыстаць сацыяльныя сеткі. А спонсара яны сабе ўжо адшукалі: старшыня мясцовага СВК Дзмітрый Янкоўскі, пераканаўшыся ў магчымасцях "Вечарынікі", дапамог прыдбаць дарагу апаратуру. Ансамбль збірае аншлагі. Нават дзіравы клубны дах не перашкаджае. Так, аўтэнтыку калектыву не выконвае, але ад выканальніцкага майстэрства васьмі "вечарынкаўцаў" (звольшлага — клубныя работнікі) таксама цяплей на душы. Урэшце, у "Калыханкі" і "Вечарынікі" свае "стажкі", вяршыць якія — справа не з лёгкіх.

Саша Ліхута, да таго ж, працуе ў мясцовай школе мастацтваў, кіруе калектывам гітарыстаў. Кажы, што асаблівых праблем у школы няма: настаўнікаў хапае, дзяцей — таксама. Праўда, асобныя струнныя інструменты не перашкодзіла б і заміяніць на новыя...

Мы яшчэ пэўны час затрымаліся ў Вялікіх Жухавічах, бо вельмі хацелася высветліць, што было калісьці ў вялікім аднапавярховым будынку з эклектычна "раздзьмутымі" купецкімі калонамі. "Сельсавет", — адказвалі нам мінакі. Пра ранейшыя часы з біяграфіі будынка не ведаў ніхто. Не дапамаглі нам і ў Жукавіцкай бібліятэцы-інфармацыйным цэнтры, бо на час нашага візиту там быў абедзенны перапынак. Яшчэ адна неразгаданая да канца таямніца аўтэнтычнасці, што выпадкова сустрэлася на нашым чарговым аўтамаршруце. Пакідаем разгадку на потым і рушым далей...

ШТО ДЛЯ АБРАННЫХ?

Намеснік дырэктара Мінскай РІЦ Наталля Някай.

сувеніры ад шасці тысяч рублёў да трохсот тысяч і нават вышэй. Усё гэта пакрысе раскупляецца шматлікімі турыстамі.

Прыехалі ў Вялікія Жухавічы, і нашы думкі пра духоўнае былі часова пераможаны аналізам рэальнасці. А як інакш! Перад клубам і бібліятэкай завіхаліся хлопцы з гаспадарчай групы аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Карэліцкага райвыканкама. Шчыра кажучы, не часта бачым працу гэтай аддзелаўскай структуры. Знаёмчэся: Сяргей Балабановіч — начальнік гаспгрупы. "Займаемся бягучымі рамонтамі, — паведамляе ён, — на якія дзяржаўныя сродкі не выдаткоўваюцца. Усё робім за кошт пазабюджэту. Эканомім раённыя грошы". У тым, што пазабюджэт

Аляксандр Ліхута і Аляксей Анцуг з Вялікіх Жухавіч.

гэты немалы, мы пераканаліся на адным толькі прыкладзе мясцовай клубнай установы. Але пра гэта крыху далей.

Група ўклала плітку ля бібліятэчнага ўвахода. Перад гэтым устанавілася ў клубным памяшканні энергазберагальныя свяцільнікі. Справа, пагадзіцеся, карысная і патрэбная. Але... Установа культуры ў вёсцы была калісьці шыкоўнай і велічнай... Прайшлі гады. Дах пад час веснавых дажджоў працякае так, што залівае ці не палову сцэны. І знаходзіцца той дах на такой вышыні, што доступу на яго рамонт гаспадарчая група проста не мае. Што рабіць? Запрашаць спецыялістаў, губляць дзяржаўныя грошы і тэрміны здачы аб'екта?..

Лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Пры правільнай пастаноўцы справы гаспадарчая група для аддзела — заўжды адчувальная і канкрэтная рамонтная падтрымка. Ды плюс значная эканомія дзяржаўных сродкаў. Мы пра гэта пісалі і пішам. Сёння ж хачу згадаць аб адной прапанове з месцаў. Намеснік старшыні аднаго з райвыканкамаў па сацыяльных пытаннях разважаў у свой час: а калі нам аб'яднаць гаспгрупы аддзелаў адукацыі, культуры і аховы здароўя ў адзін магутны кулак, аб'яднаць транспарт, ліквідаваць лішнія звярочныя апараты, набраць высокакваліфікаваных рабочых, здольных на капітальныя

рамонты?.. Прапанова, як падаецца, надзвычай актуальная. І звязана яна наўпрост з працэсам аптымізацыі ды павышэння эфектыўнасці не толькі творчай, але і вытворчай дзейнасці нашых аддзелаў. Аб'яцваем, што да тэмы гэтай мы яшчэ вернемся.

Саша ды Лёша з "Вечарынікі"

Дык вось, пра пазабюджэт. Адзін толькі народны эстрадны гурт "Вечарынка" на выступленнях у бліжэйшых санаторыях зарабляе ў год больш чым па 50 мільёнаў рублёў.

Кіраўнік ансамбля Аляксандр Ліхута і клубны хормайстар Аляксей Анцуг (хлопцы маладыя, та-

Агульнае лірычнае адступленне

Нас можна абвінаваціць у паспешлівасці. Яшчэ не было адзінаццатай ранку, як мы трапілі ў Міханавічы, праз гадзіну-другую апынуліся ў Вялікіх Жухавічах. А ў абед нас сустракала ўжо Паланэчка, што на Баранаўшчыне. Вось хтосьці час ад часу і папікае нас: лётаюць, маўляў, па вярхах. Даруйце, такая ўжо "псіхаматэрыка" ў журналістаў: жыць хутчэй, каб паспець пабольш да вас, шануюныя чытачы, данесці. Урэшце, камусьці і жыцця не хапае на тое, каб разабрацца, чым архітэктура роднай вёскі адметная... Да сустрэчы!..

Фота аўтараў

На людным месцы

Трэнінг па лакальных версіях

Спявачкі з вёскі Перароў: Эвеліна Заболіч і Аляксандра ТУРАВЕЦ

пяцкага запаведніка тэрыторыі Жыткавіцкага раёна калісьці быў сапраўдны "фальклорна-этнаграфічны рай".

Падаецца важным выяўленне мясцовых лакальных праяў колішніх святаў і абрадаў, якія, на жаль, не захаваліся ў сваёй цэласнай структуры, але ж каштоўнасцю гэтай брашуры з'яўляецца даследаванне менавіта лакальна-рэгіянальных асаблівасцей найбольш значных з'яў каляндарна-абрадавай, фальклорнай традыцыі.

Паколькі да звестак пра абрадавыя з'явы дадаюцца песенныя тэксты, то гэта дапамагае стварыць больш-менш аб'ектыўнае ўяўленне пра традыцыйную культуру. Жыццяздзейнасць традыцыйнай культуры, абуджэнне цікавасці да яе ў многім залежыць ад узроўню папулярызатарскай работы. Брашура з'яўляецца менавіта такой навукова-папулярнай літаратурай для метадыстаў па фальклору і этнаграфіі ўстаноў культуры, дырэктараў і загадчыкаў сельскіх дамоў культуры і

сельскіх клубаў, дамоў і цэнтраў фальклору, народных традыцый, народнай творчасці.

Фальклорныя матэрыялы вёсак Азяраны, Перароў, Перароўскі Млынок, Хваенск, Хлупін можна выкарыстоўваць пад час правядзення заняткаў па навучанні кадраў (курсаў павышэння кваліфікацыі, семінараў, семінараў-практыкумаў, творчых лабараторый клубных работнікаў), забяспечыць сістэму трэнінгу культработнікаў, якія маюць дачыненне да лакальнай традыцыі.

З дапамогай гэтага выдання і дадатка да яго (дыска з аўдыязапісамі песень ды фотаздымкамі вёсак і носьбітаў, а ў перспектыве — іншых выданняў ды дадаткаў з серыі "Фальклор Прыпяцкага запаведніка") можна адрадыць фальклорныя традыцыі некаторых запаведных вёсак Жыткавіцкага, Петрыкаўскага і Лельчыцкага раёнаў Гомельскай вобласці, што паспрыяе і ў развіцці турыстычнай сферы.

Людміла МЕЛЬНИКАВА, вядучы метадыст па народных традыцыях і абрадах Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці

Больш за дваццаць гадоў Дзіцячая бібліятэка № 6 Кастрычніцкага мікрараёна Светлагорска супрацоўнічае з мясцовым лясгасам. З дапамогай спецыялістаў гэтай установы бібліятэка ладзіць разнастайныя прыродаахоўныя акцыі, праводзіць урокі экалагічнай культуры, эквандроўкі.

Сёлета яны падрыхтавалі прыродаахоўны рэпартаж "Буду я прыродзе сябрам!", з якім выступілі перад удзельнікамі "Тыдня..." на прыгожай лясной паляны. Акрамя гэтага, дружная сябрына разам з кіраўнікамі лясгаса, прадпрыемстваў і гаспадарак раёна ўдзельнічала ў закладванні алеі ў гонар знакамітага земляка — Героя Савецкага Саюза, лётчыка Пятра Стэфаноўскага і 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямец-

Хто ў агенты леса?

СВЕТЛАГОРСК

Для ўдзельнікаў экалагічнага агенцтва "Лесавічок і К", якое існуе ў бібліятэцы цягам чвэрці стагоддзя, а таксама для самых маленькіх абаронцаў прыроды з "Дашкольнага лясніцтва" мясцовыя лесаводы арганізуюць экскурсіі ў лес, пітомнік, калі дзятва мае магчымасць упэўніцца, колькі намаганняў патрэбна прыкласці, каб вырастаць адно дрэўца. На працягу сямі гадоў "лесавічкі" актыўна ўдзельнічаюць у рэспубліканскіх акцыях "Тыдзень лесу".

ка-фашысцкіх захопнікаў. Звыш 70 вязавых дрэў было пасаджана дзятвой разам з дарослымі. Пасля працы кіраўніцтва лясгаса зладзіла для "лесавічкоў" экскурсію на месца спаленай вёскі Ала, у агні якой загінула 1 758 мірных жыхароў. Школьнікі пачулі распавед аб трагічных падзеях таго часу, і доўга моўчкі стаялі перад крыжом, які зусім нядаўна з'явіўся на месцы, дзе некалі была вёска...

Вольга КЛІМЯНОК, загадчык Дзіцячай бібліятэкі № 6 Светлагорска

Што ведае пра скарбы Ларыса Лось?

Царскія брамы з саломкі — гэта выключна беларускі твор мастацтва. Іх няма ні ў адной краіне свету. І каб не музейныя экспедыцыі, якія актыўна вяліся ў сярэдзіне мінулага стагоддзя, магчыма, не было б ужо і ў нас. Навукоўцы, даследчыкі знайшлі ды зафіксавалі гэтыя ўнікальныя творы народнага мастацтва.

творы старадаўняга беларускага рамяства — саломкапляцення, вядомая беларуская майстрыха Ларыса Лось у 1976 годзе была накіравана ў Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, дзе працавала над рэстаўрацыяй царскай брамы з Барысаглебскага манастыра. Разам з дачкой Аленай аднавіла царскія брамы з палескіх вёсак Лемяшэвічы і Вавулічы...

Тэхналогія аднаўлення

— Далі мне рэстаўраваць гэтую царскую браму — скручаную, вярхоўкай перавязаную, асабліва Лемяшэвіцкая была разбураная. Нам выдзелілі месца ў музеі. Мы асцярожна вычысцілі, зрабілі копію. Ва ўсіх брамах больш за ўсё былі разбураныя і рассыпаліся злучэнні элементаў, шытыя ляннымі ніткамі: ад часу ніткі спарухнелі і літаральна рассыпаліся ў руках. Дрэнная захаванасць брамы дазваляла аднаўляць штодня толькі невялікія

Стратэгія начальніка аддзела

Вёскі без брэнда не бывае

Ігар ЛЯБЕЦКІ,
Гродзенскі райвыканкам:

Раён пры абласным цэнтры мае сваю спецыфіку. Ён як быццам знаходзіцца ў ценю вялікага горада і на яго фоне — не надта заўважны... Але гэтае ўражанне, як правіла, памылковае. Прынамсі, Гродзенскі раён імкнецца мець зусім іншы імідж: яркі, незабыўны, свой.

— 25 мая на Аўгустоўскім канале распачалася турыстычная навігацыя. А мы заўжды з'яўляемся далёка не другароднымі саўдзельнікамі гэтай акцыі. Шматлікія госці за апошнія гады прызвычаліся да таго, што побач з каналам ёсць імправізаваная сцэна, тут можна паўдзельнічаць у канцэртных праграмах (у тым ліку — і для дзяцей), у тэатралізацыях, паслухаць лепшыя аматарскія калектывы, набыць сувеніры нашых майстроў-рамеснікаў... На сёння, да прыкладу, нашы паслугі замовілі ўдзельнікі трох турыстычных груп з розных куткоў краіны. За мінулы год клубнікі з Сапоцкіна (а менавіта яны — галоўныя аніматары на Аўгустоўскім канале) заробілі на такіх паслугах больш за 40 мільёнаў рублёў. Сума, пагадзіцеся, немалая...

Як бы ні было цяжка, стараемся працягваць работы па ўмацаванні матэрыяльнай базы. Рамантуем нашы ўстановы і па працэнтаўках, і гаспадарчым спосабам. Неўзабаве завершым сваімі сіламі рамонт Квасоўскай дзіцячай школы мастацтваў. Распачалі рэканструкцыю Цэнтра культуры і адпачынку ў Путрышках. Канчатковы кошт будаўнічых работ — некалькі дзясяткаў мільярдў рублёў. Прыступаем да падрыхтоўкі ДШМ да новага навучальнага года. Ва ўсіх аграгарадках давалі да ладу клубы. Райвыканкам на такую штогадовую "прафілактыку" пастаянна выдаткоўвае грошы. Усё правільна: аграгарадкі — наша перспектыва, менавіта вакол іх будзе пастаянна бруць і вытворчае, і творчае жыццё.

Зыходзячы з гэтага, вельмі хочацца, каб кожнае наша буйное і жыццяздольнае паселішча мела брэнд. Узорам тут можа паслужыць вёска Адэльск, што славіцца адмысловай выпечкай і цудоўным майстрам Мар'янам Скрамблевічам, у руках якога і саломінка зайграе. Гэты чалавек-аркестр вырабляе дудкі і заўжды прывабляе да сябе аматараў нашага традыцыйнага мастацтва... Прыблізна ў такім кірунку павінны развівацца і іншыя нашы паселішчы. І пачатак гэтаму пакладзены. У самых розных кутках раёна апрабаваны і пачалі прыжывацца такія брэндавыя акцыі, як свята бульбы, вяндрліны, ягад і грыбоў, фестываль рыбака...

Літаральна днямі, 27 мая, усе мы сабраліся на абласны семінар у Іўі. Гаворка ішла і пра паляпшэнне якасці абслугоўвання насельніцтва, пра новыя крэатыўныя формы дзейнасці аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. У гэтым кірунку і працуем. Любы клуб, любая бібліятэка павінны мець і сваё аблічча, і свой непаўторны змест творчай працы.

Спрабуем вырашаць кадравую праблему. Калі пра гэта не паклапаціцца сёння, заўтра позна ўжо будзе. Чым можна прывабіць маладога спецыяліста? Неаспрэчна, жыллём. Тут пайшлі вось якім шляхам. Сельскагаспадарчыя вытворчыя кааператывы раёна набываюць кватэры, перадаюць іх аддзелу, і мы засяляем сваіх работнікаў культуры.

Спрабуем вырашаць кадравую праблему. Не сакрэт, што пенсійны ўзрост работнікаў культуры сёння дасягае ці не крытычнай кропкі. Калі пра гэта не паклапаціцца сёння, заўтра позна ўжо будзе. Чым можна прывабіць маладога спецыяліста? Неаспрэчна, жыллём. Тут пайшлі вось якім шляхам. Сельскагаспадарчыя вытворчыя кааператывы раёна (справдечныя нашы партнёры) набываюць кватэры, перадаюць іх аддзелу, і мы засяляем сваіх работнікаў культуры.

Пэўныя пытанні звязаны ў нас з планавай аптымізацыяй нашай сферы. Ведаем, працэс — важны ды не дакладны. Таму прадумваем кожны свой крок. Перавагу пры гэтым аддаём змяшаным тыпам устаноў культуры. Для надання кожнай структуры статуса юрыдычнай асобы не стаяе юрыдычна-прававой базы. Ведаю, што ў кожнай вобласці абраны свой шлях павышэння эфектыўнасці культасветнай працы. Мы выбар, напэўна, зрабілі.

Царская брама на лазовых дубчыках

Саломка — не надта трывалы матэрыял, і невядома, колькі яшчэ змогуць захоўвацца арыгіналы, таму вельмі слушна, што праводзіцца рэстаўрацыя і ствараюцца дакладныя копіі гэтых выдатных твораў народнага мастацтва. Такой складанай і адказнай працай займаецца народны майстар Беларусі, мастачка Ларыса Лось, якая адсвяткавала ўжо 80-годдзе. Яна і цяпер стварае складаныя па тэхніцы выканання царскія брамы, вяртаючы іх з нябыту, рэстаўруе, аднаўляе сапраўдныя шэдэўры беларускага саломкапляцення.

Арцель, фабрыка, палац

Пра Ларысу Мікалаеўну можна знайсці звесткі ў энцыклапедыях і даведніках, але самая дакладная інфармацыя — гэта шчыры расповед самой майстрыхі:

— Нарадзілася я 25 ліпеня 1928 года ў вёсцы Княжыцы, што на Магілёўшчыне. Цяпер вёска злілася з абласным цэнтрам... Мама скончыла фельчарска-акушэрскі тэхнікум. Бацька быў афіцэрам, адукаваным чалавекам. Сям'я мела маёнтка. Яго забралі, а гаспадароў раскулачылі. Перад самай вайной бацька прыхаў з Бабруйска, з месца службы, у пасёлак Круглае, рамантаваў нам веласіпеды... Мы са школы прыйшлі шчаслівыя, нам кніжкі падарылі, я там выступала, верш чытала. А бацькі такія сумныя, кажуць: дзеткі, вайна пачалася... Мне тады было трынаццаць гадоў, а брату дванаццаць. Бацьку было сорок чатыры гады. Як вайсковец ён адразу пайшоў у ваенкамат. Яны на школьным дварэ збіралі ўсіх мужчын. Ніхто не вярнуўся. Навабранцы пайшлі ў бок Магілёва, а там — баі. У першыя дні вайны бацькі не стала...

Ларыса Лось вучылася ў Мінскім мастацкім вучылішчы на адным курсе з Л.Шчамялёвым, М.Данцыгам, Г.Паплаўскім. Народны мастак Беларусі Віталь Цвірка, настаўнік, прадказваў ёй добрую будучыню "жывапісца ў прыкладным мастацтве". На трэцім курсе Ларыса выйшла замуж, а ў 1968-м раптоўна памёр муж, і яна засталася з трыма дзеткамі... Працавала ў арцелі 3-й пяцігодкі, распісвала хусткі, сцягі, купоны. А потым арцель ператварылася ў Мінскую мастацкую скургалантарэйную фабрыку, дзе Ларыса Мікалаеўна была галоўным

Ларыса Лось і яе работы. / Фота аўтара

мастаком. Па сумяшчальніцтве ў Палацы піянераў вяла гурток саломкапляцення. Пэўны час была мастаком газеты "Зорка". Паводле звестак "Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва", сярод работ мастачкі — малюнкі па тэкстылі (размалёўка тканін, баттык): "Мінску 900 год", "50 год Кастрычніку". З 1977-га яна працуе пераважна ў галіне пляцення з саломкі, ужывае розныя тэхнікі, творча выкарыстоўваючы народныя традыцыі саломкапляцення.

Ад сувеніра да брамы

Напрыканцы 60-х Ларыса Лось пачала распрацоўваць сувеніры з саломкі. Першымі сувенірамі былі лялькі. Каб вывучыць асаблівасці вырабу традыцыйнай саламянай цацкі, Ларыса Мікалаеўна ездзіла ў этнаграфічныя экспедыцыі па Беларусі, сустракалася з сельскімі жыхарамі. Народную тэхналогію вырабу конікаў, падвясных і стаячых птушак майстар захавала ў сваіх аўтарскіх творах. Усе работы Ларысы Мікалаеўны заснаваны на перагнутых пучках саломкі без чарнавых каркасаў. Творы захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Расійскім этнаграфічным музеі ў Санкт-Пецярбургу і Гістарычным музеі ў Маскве. Яны ёсць і ў ЗША, і ў Англіі.

Самай знакавай работай Ларысы Лось з'яўляецца рэканструкцыя царскіх брам. Каб уратаваць гэтыя ўнікальныя

фрагменты паверхні — памерам прыблізна 15x15 см. Саломку чысцілі вавёркавым пэндзікам і растварам дзіцячага мыла, затым размочвалі, распляталі, выдаляючы сапсаваныя ўчасткі ды вывучаючы тэхналогію. Усе плячэнкі выконваліся, як і ў арыгіналах, на лазовых дубчыках...

Такім чынам народны майстар Ларыса Лось аднавіла тры царскія брамы, а чацвёртую аднаўляе па здымку брамы, знойдзеным у Літве.

Рэстаўраванія брамы захоўваюцца ў музеях, адноўленыя — у Ларысы Мікалаеўны. У Нацыянальным мастацкім у свой час прэзентацыя 30-тысячнага экспаната музея: ім стала царская брама, выкананая ў тэхніцы саломкапляцення народным майстрам Беларусі Ларысай Лось. Гэта дакладная копія царскай брамы пачатку XIX стагоддзя з вёскі Лемяшэвічы Брэсцкай вобласці, якая з'яўляецца ўласнасцю Нацыянальнага мастацкага і экспануецца цяпер у Музеі беларускага народнага мастацтва ў вёсцы Раўбічы.

Брама саламяных скарбаў Ларысы Лось заўжды адчынена для добрых і шчырых людзей, для калег-майстроў. Яна не хавае сваіх твораў і паказвае тэхналогію іх вырабу, адорвае ўсіх прыгожымі конікамі ды птушкамі. У невялікай утульнай кватэры народнага майстра над саламянай царскай брамай лунаюць саламяныя птушкі, а саламяныя анёлы ахоўваюць гэты ўтульны і гасцінны дом...

Галіна СУША,
член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці

"Jazz-time-2014": штрыхі да фестывалю ў Салігорску

Гэтак ужо супала, што джаз-фестываль у літоўскім Бірштанасе і дзіцячы "Jazz-time" ў Салігорску праходзяць увесну па цотных гадах. Развагамі пра фест у Бірштанасе я ўжо дзяліўся на старонках "К". Надыйшла чарга Салігорска, дзе ў маі адбыўся традыцыйна трохдзённы — і пяты па ліку — Дзіцячы фестываль джазавай і эстраднай музыкі.

Карэктывы

Варта адразу адзначыць, што ён быў найбольш прадстаўнічы, у параўнанні з папярэднімі: у конкурсных спаборніцтвах удзельнічалі каля 400 чалавек. Нягледзячы на тое, што ў бягучым годзе "Jazz-time" атрымаў статус міжнароднага, прадстаўніцтва краін на фестывалі было больш чым сціглае: толькі Беларусь і Расія. Пэўныя праблемы перашкодзілі пашырыць лік краін-удзельніц, але, думаецца, яны будуць вырашаны да 2016-га. Зразумела, гэта наўпрост залежыць ад маштабаў фінансавання, аднак усё можа тлумачыцца адным: магчымасцю непасрэдна параўнаць узровень джазавых выхаванцаў з Беларусі і, скажам, з Літвы, Польшчы ці Украіны, дзе, што й хаваць, традыцыйны падрыхтоўкі музыкантаў гэтага напрамку і больш сталыя, і больш грунтоўныя.

Яно, безумоўна, так, але ж сёлетні "Jazz-time" унёс у расстаноўку джазавых "аўтарытэтаў" пэўныя карэктывы. І найбольш яркая гэта адлюстравалася ў выніках спаборніцтва ў такой намінацыі, як "Аркестр", у якой свае праграмы паказалі як ніколі шмат калектываў: ажно дзесяць. З іх, дарэчы, тры прадстаўлялі Расію. Нагадаю, што ў 2010 годзе Гран-пры фестывалю быў уручаны аркестру Растоўскай дзіцячай джазавай школы імя Кіма Назарэва пад кіраўніцтвам Андрэя Мачнева. І на тое былі ўсе падставы: усё ж джаз у Растове-на-Доне пачалі выкладаць больш як сорак гадоў таму! Вось чаму чакалася, што і сёлета юныя беларускія джазмены будуць з зайздрасцю слухаць праграмы расійскіх калектываў з Яраслаўля, Раменскага і Масквы. Аднак здарылася непрадказальнае: ніводзін з расійскіх калектываў не быў у стане прэтэндаваць нават на другія мес-

цы. Аказалася, што толькі добрыя інструменты ды сцэнічныя касцюмы яшчэ не гарантуюць перамогі, калі на першым плане стаяць уласна шчырасць і музыка ды энергетыка яе паказу. У выніку перамогу ў гэтай намінацыі атрымаў аркестр Смалявіцкай дзіцячай школы мастацтваў пад кіраўніцтвам Юрыя Навінскага.

Сітуацыя тым больш цікавая, што ў складзе журы з шасці чалавек двое прадстаўлялі якраз Расію, аднак аніякіх спроб "прапхнуць сваіх" яны не рабілі. Толькі з той прычыны, што сцэна сама паказала, хто на што здольны.

Калектывы

Заўважу пры гэтым, што досвед выступленняў аркестра са Смалявічаў, як, бадай, ніякі іншы, дэманструе той плён, які дае само існаванне фестывалю ў Салігорску ў справе выхавання джазавых выканаўцаў у

на і па-гаспадарску, выканаўшы сола ў "Summertime". Мінулі гады, Ягор вырас і цяпер вучыцца ў Лідскім музычным каледжы, з якога сёлета ў Салігорск прыехаў брас-квінтэт (валторна, трамбон, туба, дзве трубы). І выступіў гэты квінтэт настолькі ўпэўнена, што ці не да апошняга праслухоўвання прэтэндаваў на Гран-пры, а сябра журы, вядомы кампазітар і тэарэтык джаза з Расіі Юрый Чугуноў назваў гэты калектыв найбольш тэхнічна дасканалым на конкурсе. Можна, канешне, казаць пра тое, што ў такім узросце яшчэ праблематычна казаць пра заканчэнне сталення музыкантаў як асоб творчых, але, тым не менш, у мяне няма аніякіх сумневаў: дзякуючы менавіта фестывалю "Jazz-time" на падыходзе да прафесійнай джазавай сцэны ў Беларусі пачынае ўтварацца здаровая канкурэнцыя. Канешне, не толькі "Jazz-time" стварае такую сітуацыю, але ж больш ні-

дзе ў краіне няма такой нагоды, каб і дзеці, і педагогі мелі магчымасць паслухаць адно аднаго, пераняць досвед, з тым, каб упэўнена ісці далей у абраным кірунку.

Нездарма старшыня журы, знакаміты музыкант, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Ткачэнка абсалютна шчыра прызнаўся:

— Калі ў 2006-м я ўпершыню прыехаў сюды для працы ў журы, дык і падумаць не мог, наколькі дадзены форум істотны для будучыні беларускай музыкі. Тыя дзеткі, якія два-чатыры гады таму толькі намацвалі свой шлях у джазавым рэчышчы, сёння дэманструюць цалкам спелае разуменне гэтага напрамку музыкі. Фестываль развіваецца настолькі імкліва, што ў гэты часам нават цяжка паверыць...

Вельмі радуе, што "Jazz-time" атрымаў істотную падтрымку з боку Мінаблвыканкама, супрацоўнік якога Яўген Асташоў вы-

рускамоўная рэклама дзейства выглядае неяк не зусім дарэчы. Тое ж датычыцца і фестывальнага сайта, дзе беларускамоўная версія проста адсутнічае. Дарэчы, і сам сайт мог бы абнаўляцца куды больш аператыўна, ужо пад час самога конкурсу, а не праз некалькі дзён пасля ягонага заканчэння...

Варта адзначыць, што сёлетні фест у Салігорску пачаўся з сольнага выступлення лепшага джаз-гурта Беларусі "Apple Tea". Удзельнік гэтага калектыву саксафаніст Ігар Люты творчы шлях пачынаў у Крывым Рогу ў складзе дзіцячага біг-бэнда пад кіраўніцтвам вядомага педагога Аляксандра Гебеля. І гэта — яшчэ адзін штрышок да таго, якое значэнне мае "Jazz-time" ў справе выхавання джазавых кадраў...

Нездарма сталы сябра журы, джазавы аўтарытэт са Швецыі, кіраўнік уласнага аркестра Ёні Лэйф Эрнст Янгтун адзначыў, што пасля знаёмства некалі з аркестрам Салігорскай ДШМ у Літве ён ужо неаднаразова запрашаў юных беларускіх джазменаў для канцэртаў у Швецыі. Гэты калектыв выступіў і на фестывалю ў Расіі, а нядаўна джазавая музыка ў выкананні дзяцей з Салігорска прагучала ў Браціславе дзе Веня.

У рамках "Jazz-time-2014" прайшоў майстар-клас прафесара Расійскай акадэміі музыкі імя Гнесіных, сябра сёлетняга журы конкурсу Юрыя Чугунова, у гонар 75-годдзя якога адбыўся і аўтарскі канцэрт для юных выканаўцаў джазавай

Экспрэсія "Jazz-time-2014". / Фота Насраці ЯСЮЧЭНІ

Сцэна паказала...

■ Пераможцы

Намінацыя "Ансамбль": "Black & White" ДМШ імя Гайдна (Масква) і брас-квінтэт з Ліды. Намінацыя "Саліст-інструменталіст" (старшая група) Юлія і Таццяна Галавенкі (гітара, Гродзенская ДШМ), Рыма Латышава (саксафон, маскоўская ДМШ імя Стасова), Ілья Галаваты (марымба, Салігорская ДШМ), Кірыл Ляўчук (саксафон, Мінскі музычны каледж), а ў малодшай групе Уладзімір Лосік, Паліна Фраловіч, Вікторыя Герасіменя, Марыя Трафімовіч (фартэпіяна, усе — Салігорская ДШМ) і Уладзіслава Цімошчанка (фартэпіяна, Мінскі музычны каледж). Намінацыя "Аркестр": Смалявіцкая ДШМ, кіраўнік Ю.Навінскі. А Гран-пры фестывалю ўпершыню адправіўся ў Баранавічы з біг-бэндам "Jazz Party" пад кіраўніцтвам Паўла Вароніна мясцовага музычнага каледжа. Гэты калектыв паказваўся мацнейшым за ранейшых уладальнікаў узнагароды — бэнда Салігорскай ДШМ Леаніда Карташова (лідар 2006 года) і Капыльскай ДШМ Льва Канапляніка (2008-ы і 2012-ы).

канаў неацэнную па маштабах працу. Тое ж можна казаць і пра супрацоўнікаў Салігорскай ДШМ на чале з Алегам Шчэрбавым: адладжанасць працы арганізатараў фестывалю цяпер дасягае самых высокіх ацэнак.

Заўвагі

Праўда, пару заўваг арганізатарам усё ж хацелася б выказаць. Як і мінулы фестываль, "Jazz-time-2014" трансляваўся on-line ў Інтэрнэце, а таму ягоныя гледачы з розных краін маглі непасрэдна рэагаваць на пачутас. А васьць з пачутым, прынамсі, у першыя два дні, праблемы такі былі. Упершыню для агучвання канцэртаў была запрошана брыгада, хоць раней "Jazz-time" абыходзіўся ўласнымі сіламі. Склалася ўражанне, што запрошаная каманда раней з джазам наогул не працавала: праблемы з агучваннем вытыркаліся ледзь не на кожным кроку. Другое: "Jazz-time" усё ж праходзіць на беларускай зямлі, а таму суцэльная

музыкі. Сімвалічнай была і ягоная сустрэча з салігорскім джазавым гітарыстам Іванам Барысавым, які ў свой час вучыўся ў Гнесінцы менавіта ў Юрыя Чугунова.

Вынікі

І на заканчэнне — апошні штрых да "Jazz-time-2014". Вельмі добра, што арганізатары фестывалю знайшлі магчымасць адзначыць дыпламамі лепшых педагогаў. Гэта насамрэч вельмі істотна, калі тыя займаюць сваё месца. Ведаецца, калі два гады таму ў Салігорск прыехаў джазавы ансамбль са звычайнай вёскі Смалявіцкага раёна, гэта ўспрымалася як нешта на мяжы фантастыкі.

Аднак ёсць Салігорск, ёсць "Jazz-time", ёсць ягоныя досвед і вынікі, што можна залічыць толькі да беларускай рэальнасці. Людзі задумалі, захацелі — і зрабілі. Якая ж тут фантастыка? Было б жаданне...

Дзмітрый ПАДБЯРЭЗСКИ,
музычны крытык

Рэйтынг ідэй з Беларусі, Літвы, Францыі

Калі ноч — не час для сну

Праграма сёлетняга X Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, фінальныя мерапрыемствы якога адбудуцца ў Гродне, адметны цікавымі начнымі дзействамі. Так, тэатралізаванае шэсце ўдзельнікаў па вуліцах горада распачнецца 6 чэрвеня а 21-й. Канцэрт артыстаў — прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей "Зорны вечар у Гродне" завершыцца апоўначы. А шоу-праграма з удзелам зорак будзе доўжыцца ці не ўсю ноч.

Фестываль святла ў французскім Ліёне.

Аматараў начных фэстаў багата і ў іншых краінах. Да прыкладу, кожны пяты жыхар Вільнюса ўдзельнічае ў Ночы культуры, якая праводзіцца штогод 20 чэрвеня. У гэты час плошчы горада ператвараюцца ў школы танцаў пад зоркамі, паркі — у вялікія кіназалы на траве, рака Вілія ўпрыгожваецца нечаканымі інсталляцыямі, у касцёлах адбываюцца начныя канцэрты як класікі і арганнай музыкі, так і року, на вузкіх вуліцах старога горада праходзяць спектаклі прафесійных і самадзейных тэатраў. Не адстаюць і музеі, якія прыцягваюць наведвальніка музычнымі спектаклямі і анімацыямі.

Фестываль святла ў французскім Ліёне — ці не самае грандыёзнае начное свята Заходняй Еўропы, якое штогод наведваюць прыкладна чатыры мільёны чалавек. Мае фестываль і сваю доўгую гісторыю — свой пачатак ён бярэ з 1852 года, калі

на званіцы базілікі Нотр-Дам-дэ-Фурв'ер была ўсталявана пазалочаная статуя Багародзіцы. У той дзень з-за праліўнага дажджу архіепіскап адмяніў святочнае асвячэнне. Ноччу дождж спыніўся, і горад асвятлілі тысячы агеньчыкаў, запаленых жыхарамі ў вокнах.

Зараз у падрыхтоўцы начнага фестывалю прымаюць удзел прафесійныя архітэктары святла з многіх краін Еўропы. За чатыры дні свята паспяваюць паказаць свае працы паўтары тысячы майстроў. Пад час фестывалю ўсе гістарычныя будынкі горада (ўсяго больш за 70 пляцовак) упрыгожваюцца неверагоднымі адценнямі. Нярэдка на іх фасадах дэманструюцца карціны і абстрактныя кампазіцыі, якія суправаджаюць адпаведныя гукавыя эфекты.

Да слова, уваход на ўсе згаданыя начныя фестывалі абсалютна бясплатны.

На новым будынку Слонімскага драматычнага тэатра адкрылі мемарыяльную шыльду, прысвечаную Міхалу Казіміру Агінскаму (1728 — 1800) — гетману Вялікага Княства Літоўскага, мецэнату, кампазітару, заснавальніку традыцыйнага мастацтва ў Слоніме. Аўтар яе — слонімскае скульптар Леанід Богдан.

Колькі ж тэатраў было ў Слоніме?

Агінскі з Опернай вуліцы

Сапраўды, з дзейнасцю вялікага гетмана літоўскага Міхала Казіміра Агінскага былі звязаны росквіт Слоніма ў другой палове XVIII стагоддзя. У ноч на 23 верасня 1771-га яго трохтысячнае войска было разбіта пад Сталавічамі (цяпер Баранавіцкі раён) рускімі войскамі Суворова. Пасля паражэння Міхал Казімір Агінскі эміграваў. Але праз чатыры гады, атрымаўшы амністыю і секвестраваныя маёмнасці, ён вярнуўся ў Слонім, дзе пабудоваў некалькі прадпрыемстваў, друкарню, заснаваў тэатр і капэлу. Па яго ініцыятыве і на ягоныя сродкі былі пабудаваны ў Слоніме і Канал Агінскага.

У тэатры Міхала Казіміра Агінскага працавалі прафесійныя беларускія, польскія, нямецкія, італьянскія оперныя і драматычныя актёры, мастакі, прыгонны хор і ба-

лет. Тэатр меў свае філіялы ў Целяханах ды Сельдцах. Збор партытур твораў, што выконваліся на сцэне тэатра, уключаў 60 опер, 18 балетаў, 3 музычныя камедыі, 253 сімфоніі і больш за 460 іншых музычных сачыненняў. У 1781 годзе функцыянаваў “пльывучы тэатр” на баржах на Агінскім канале ў Слоніме. А “дом оперы” меў вялікую сцэну, прыстасаваную для паказаў любых барочных спектакляў, оперных і балетных, для выхаду вялікай колькасці спевакоў ды артыстаў, для тэатральных баталій коннікаў і водных феерый (частка сцэны затаплялася вадой з канала і па ёй плавалі лодкі), для складаных дэкарацый, сцэнічных эфектаў. Тэхнічныя магчымасці сцэны дазвалялі паказваць і два фантаны, якія асвятляліся бенгальскімі агнямі.

Побач з тэатрам у 1765 годзе ў Слоніме пачала дзейнічаць першая кавярня (“кафенхаус”). Гэта быў сапраўды шыкоўны цагляны будынак, аздоблены ўнутры шаўковымі шпалерамі і гравюрамі на медзі. Посуд тут быў фаянсавы, варшаўскай вытворчасці.

Сам Міхал Казімір Агінскі пісаў музыку і літаратурныя творы, некаторыя з якіх былі надрукаваны ў слонімскай друкарні. Ён выдаў кнігу “Байкі і не байкі” ў двух тамах.

Тэатр Агінскага ў Слоніме знаходзіўся на Опернай ву-

Палова першага паверха аўстэрыі была адведзена пад гасціную, перакрытую чатырма ветразевымі сцяпеннямі з цэнтральнай апорай. Пад гэтай часткай дома знаходзіцца шырокія сцяпеністыя падвалы. Цэнтральная лесвіца вузкага вестыбюля вядзе на другі жылы паверх. Аўстэрыя — адзіная ацалелая пабудова аднаго з найцікавейшых палацавых ансамбляў Беларусі другой паловы XVIII стагоддзя. Яна сёння дае ўяўленне аб агульным характары яго барочнай архітэктуры.

лицы. На вялікі жаль, яго будынак да сённяшніх дзён не захаваны. Але ёсць у Слоніме Оперная вуліца — назвы такой не мае ніводзін горад у свеце. І той, хто наведвае Слонім, можа прайсціся па гэтай вуліцы, па якой некалі спяшаліся артысты ў свой славу тэатр у Еўропе. А яшчэ захавалася аўстэрыя, пабудаваная з цэглы архітэктарам Я.Боем, які праектаваў пры палацы Агінскага шэраг барочных надворных пабудов.

Слонім часоў Агінскага нярэдка называлі палескімі Афінамі. Сюды ў святочныя дні з’язджаліся вяльможы і найбагацейшая шляхта з усяго краю і нават з Варшавы. Горад меў узорны парадак. Скверы, сады, аранжарэі ды рыбныя ставы ствараліся і даглядаліся лепшымі спецыялістамі Еўропы. Дарэчы, у Слоніме пры двары Міхала Казіміра Агінскага прайшлі дзіцячыя і юнацкія гады яго пляменніка — Міхала Клеафаса Агінскага, аўтара вядомага ўсім пала- нэза “Развітанне з Радзімай”. Тут ён атрымаў пачатковую музычную адукацыю ў вядомага музыканта і кампазітара Іосіфа Казлоўскага...

Той тэатральны шлях, які пачаў у Слоніме Міхал Казімір Агінскі амаль 250 гадоў таму, працягваецца і сёння. У горадзе 24 гады існуе прафесійны дзяржаўны драматычны тэатр, які ставіць спектаклі па т’есах беларускіх, рускіх, польскіх, французскіх, украінскіх ды італьянскіх драматургаў. А сёлета ў сакавіку на месцы старога Народнага дома адкрыўся новы будынак для тэатра. Цяпер жа на ім з’явілася і шыльда, прысвечаная Міхалу Казіміру Агінскаму.

Сяргей ЧЫГРЫН,
краязнаўца
Слонім

Мемарыяльная шыльда Міхалу Казіміру Агінскаму.

Так выглядаў Тэатр Агінскага ў Слоніме. / Выява з фотак Слонімскага раённага краязнаўчага музея

Летась Прэзідэнцкая бібліятэка Рэспублікі Беларусь адзначыла сваё 80-годдзе. За такі прамежак часу калектывам установы сабрана шмат унікальных і рарытэтных дакументаў, якія адлюстроўваюць наш профільны кірунак па праве, эканоміцы, палітыцы.

Але збор кніжных каштоўнасцей не абмежаваны толькі гэтымі сферамі. У фондзе захоўваюцца выданні па разнастайных галінах навукі. Пастаянныя чытачы ведаюць: у бібліятэцы можна знайсці не толькі папулярныя выданні сучаснага айчынага ды замежнага друку, але і тыя, што даўно сталі бібліяграфічнай рэдкасцю.

Пра адметныя багацці кніжнай скарбніцы сведчыць выставачная дзейнасць бібліятэкі. У маі ў бібліятэцы адкрылася выстаўка “Пола-

Толькі тры выпускі

цка-Віцебская даўніна. Старонкі мінулага”. У экспазіцыі прадстаўлены дакументы, якія захоўваюцца ў аддзеле старадрукаў і рэдкіх выданняў. Выстаўка распавядае аб Віцебскай вучонай архіўнай камісіі, якая працавала ў 1909 — 1919 г. Навуковая арганізацыя была створана па ініцыятыве вядомых грамадскіх і навуковых дзеячаў Е.Р. Раманава, А.П. Сапунова, В.С. Арсеньева. Дзейнасць камісіі спрыяла ахове помнікаў гісторыі і культуры, правядзенню археалагічных раскопак, збору і вывучэнню прадметаў старажытнасці, старадаўніх рукапісаў і дакументаў. Шмат зроблена яе супрацоўнікамі па папулярнасці гісторыі Віцебскага краю. Сведчаннем з’яўляюцца публікацыі навуковых і папулярных прац па геаграфіі, археалогіі і этнаграфіі.

Архіўныя дакументы, даследчыя працы, а таксама артыкулы аб культурным і грамадскім жыцці ўтрымлівае і выданне “Полацка-Віцебская даўніна”, якое заснавала вучонае архіўнае камісія. Зборнік выйшаў толькі ў трох выпусках, якія датуецца 1911 г., 1912 г., 1916 г., — усе можна ўбачыць на выстаўцы. Апублікаваныя ў выданні матэрыялы прыцягваюць увагу не аднаго пакалення даследчыкаў. У зборніку змешчаны працы вядомых навукоўцаў А.П. Сапунова “Гістарычныя нарысы Віцебскай Беларусі”, “Сказанні ісландскіх ці скадынаўскіх саг аб Полацку, Полацкіх князях і р. Заходняй Дзвіне”; Д.С. Леландова — “Полацкі князь Усяслаў і яго час”, П.М. Красавіцкага — “По-

мнікі царкоўнай даўніны ў Віцебскай губерні і іх захаванне”, І.Я. Мітрошанкі “Езуіты ва Усходняй частцы Беларусі з 1579 да 1772 года” ды іншыя. У выпусках можна знайсці выявы археалагічных і архітэктурных помнікаў Віцебшчыны. На старонках “Полацка-Віцебскай даўніны” шырока прадстаўлены ўнікальныя дакументы са спраў Віцебскага губернскага архіва, цікавыя матэрыялы з асабістых збораў, дзе закранаюцца падзеі вайны 1812 г.

На выстаўцы прадстаўлены таксама сучасныя выданні, прысвечаныя Віцебскай вучонай архіўнай камісіі.

Святлана ПАЎЛАВІЦКАЯ,
галоўны бібліятэкар
аддзела старадрукаў
і рэдкіх выданняў
Прэзідэнцкай бібліятэкі
Рэспублікі Беларусь

Лёсы

Паэт-песеннік Адам Русак з’явіўся на свет у вёсцы Пясочнае, што на Капыльшчыне. Мы прапаноўваем шанёным чытачам працяг успамінаў дачкі паэта — Людмілы РУСАК. Успаміны пра бацьку, ягоных сяброў і паплечнікаў, пра няпросты век і “кухню” творцы... Таксама друкуем і ліставанне да Адама Русака, якое звязвала беларускага паэта з гэтакім ж выбітнымі творцамі, што праславілі колішні Савецкі Саюз ва ўсім свеце.

Адам Русак ва узросце 30 гадоў.

(Заканчэнне. Пачатак у № 21.)

...Мая мама — Марыя Яўгенаўна Русак (Сініцына) — родам з Карэліі. Скончыла Ленінградскі літаратурны інстытут. Іх сям’я жыла пад Ленінградам, у Вышнім Валачку. Яе мама, Еўдакія Цімафееўна Цюлькіна, зусім не ўмела гаварыць па-руску, толькі па-карэльску. А Марыя Яўгенаўна вучылася да 5-га класа ў фінскай школе. Так што адбылося змяшанне абсалютна розных крывей. Але засталася дамінуючая — на гэта ўказвае і творчы характар усёй нашай сям’і...

Нарадзіўся я ў маі,
Як сады вакол цвілі,
У наднёманаўскім гаі
Распявалі салаўі.

Птушкі ў вырай адляталі,
Пакідалі песні мне,
Каб зімою не сціхалі,
Покуль вернуцца к вясне.

Слава і поспех

Так было за савецкім часам, калі вядомасць зусім не азначала матэрыяльны

дабрабыт. Калі бацькі пераехалі з Ленінграда ў Мінск, дык першы час жылі на кватэры, у драўляным дамку татавага настаўніка музыкі Сцяпеннага. Потым, дзякуючы Саюзу пісьменнікаў Беларусі, мы перасяліліся ў камунальную кватэру дома № 43 па праспекце Сталіна (цяпер — праспект Незалежнасці). У суседнім пакоі жыла сям’я з дзесяці чалавек. І толькі ў 1960-я гады, калі ў Мінску сталі ўзводзіць мікрараён “Зялёны Луг”, нашых суседзяў перасялілі.

Але ў цэлым, у нас заўжды ўсё было добра, як казаў тата. Было дзе жыць, што паесці і што апрануць. Мама шмат шыла па вечарах, а іншым разам — і па начах. Яна працавала ў школе, выкладала рускую мову і літаратуру. А потым скончыла трохгадовыя курсы кройкі і шыцця пры Доме афіцэраў. Таму ў нас заўсёды было ўсё неабходнае. “Рамантык” тата і “практычная” мама, якая вырашала ўсе побытавыя і сямейныя пытанні...

“Мінск, 19.01.1970.

Дарагі Адаш!

Вялікі табе дзякуй за кніжачку вершаў, выдадзеную ў Мінску. Вельмі рад, што ты выходзіш на больш шырокую арбіту, чым адна Беларусь.

Уражанне ад кніжачкі ўвогуле добрае. Мне вельмі не спадабаўся пераклад песень “Не шукай” і “Толькі з табою...”. Яны (асабліва першая) значна горшыя за арыгінал. Як гэта назваць...:

“Не ході ты за мной,
Не волнуй мою грудзь...”

Ці далей:

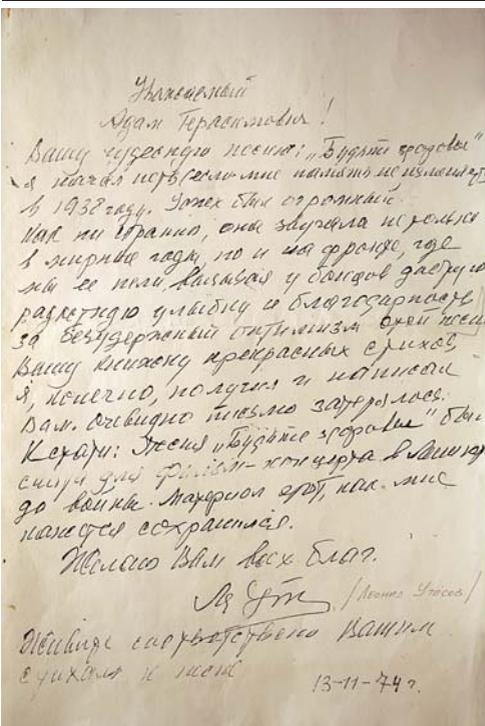
“Не играй под окном
На гармошке своей...”

Гэта пасуе нейкім прыпеўкам, але не такой пранікнёнай песні.

Пераклад “Толькі з табою...” таксама горшы за ранейшы пераклад. Не ведаю, можа, я памыляюся таму, што падыходжу да гэтых песень як да сваіх (нашых) песень.

Між іншым, я даўно ўжо знайшоў вельмі ўдалую песню на твае вершы — “Крынічанька”, — але ў Мінск не дастаў (бо і па сёння Цітовіч не заплаціў мне за нашы песні, якія ўхваліў і прыняў). Музыка настолькі спадабалася, што яе выдалі без тэксту, як інструментальную п’есу. Калі будзе настрой, магчыма, прыеду на некалькі дзён у Мінск. Тады змагу асабіста павіншаваць цябе і тваю сям’ю з надыходзячым Новым годам.

Моцна цябе абдымаю.
Твой І. Любан”

Аўтаграф ліста Леаніда Уцэсава да Адама Русака.

ў выкананні Леаніда Уцэсава і ягонай дачкі Эдзіт. (Верш на рускую мову пераклаў Міхаіл Ісакоўскі.) Вось тэкст ліста Леаніда Уцэсава (сямейны архіў):

“Шаноўны Адам Герасімавіч!
Вашу цудоўную песню “Будзьце здаровы!..” я пачаў спяваць (калі мне памяць не здраджвае) у 1938 годзе. Постых быў велізарны. Як ні дзіўна, яна гучала не толькі ў мірныя гады, але і на фронце, дзе мы яе спявалі, выклікаючы ў байцоў добрую, радасную ўсмешку і ўдзячнасць за неўтаймоўны аптымізм гэтай песні.

Вашу кніжку цудоўных вершаў я, канешне, атрымаў і напісаў Вам. Напэўна, ліст згубіўся.

Дарэчы: Песня “Будзьце здаровы...” была знята для фільма-канцэрта ў Ленінградзе да вайны. Матэрыял гэты, як мне падаецца, захавайся.

Жадаю Вам усяго добрага.
(Леанід Уцэсаў)
Жывіце адпаведна Вашым вершам і песні.
13—11—74 г.”

ны прыгожы голас. Шыла нам с сястрой сукенкі, блузкі, паліто, нават футры. А ўсе думалі, што адзенне нам прывозіць з камандзіровак тата. Яна збірала ўсіх дзяцей нашага дома і вяла на дзіцячыя спектаклі Тэатра оперы і балета. Атмасфера майго дзяцінства — гэта атмасфера сяброўства, узаемнай падтрымкі, шырокіх стасункаў і добрабычлівасці.

Не магу я знайсці тое слова, Каб красу расказала тваю.
Не магу я знайсці тое слова, Каб любоў расказала маю...
Не магу параўнаць цябе з зоркай — Днём не свеціць яна над зямлёй,
Не магу параўнаць цябе з кветкай — Не цвіце ў садзе кветка зімой.
Не магу параўнаць я і з сонцам Тваіх ясных, агністых вачэй,
Бо не свеціць і сонца з нябёсаў Яркім светам у цемры начэй.
Толькі з песняй цябе параўнаю, Што у сэрцы сваім берагу.
Тую песню я вечна спяваю,
Без той песні я жыць не магу...

Не спудзіць натхненне

Калі няма грошай, але хапае творчых планаў — гэта не кожны ў сям’і зможа зразумець. Цяжка пазбегнуць тады прэтэнзій, спрэчак і рознагалоссяў, і не вядома, чым можа скончыцца размова. Але ў нашай сям’і такія пытанні ніколі не ўзніклі. Усё вырашалася спакойна, без парушэнняў дзіцячай псіхікі. Перш за ўсё таму, што мама цудоўна разумела сітуацыю: нічога не зменіш. Па-другое, таму, што тата заўжды казаў: “У нас і так усё добра. Нам нічога не трэба!” Вось чаму мудрая мама ўрэшце пайшла на курсы кройкі і шыцця.

У нашай сям’і быў прынцып: галоўнае — не спудзіць натхненне! А пісаць тата мог выключна тады, калі яго наведвала гэтае самае натхненне. Прымусліў напісаць артыкул у часопіс ці газету было практычна немагчыма. Менавіта таму існуе толькі адзіны зборнік ягоных вершаў, які ўдалося выдаць гераічнымі высылкамі маёй маці, Марыі Яўгенаўны.

Але пра тату ў перыядычным друку пісалі вельмі шмат: цэлая выстаўка існуе ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Амаль усе

**Да 110-годдзя
3 дня
нараджэння
Адама Русака**

“Бывайце здаровы!..”, або Жыццё, пражытае па законах песні

Герасімі і Марыя Русакі — бацькі паэта.

Марыя Яўгенаўна Русак — жонка Адама Герасімавіча.

Адам Русак (злева) і Ісак Любан.

Сямейны подзвіг

Было ў мамы яшчэ адно пакліканне. Яна падтрымлівала творчы працэс Адама Русака. Вечарамі друкавала на трафейнай машыныцы ягоныя вершы, рэдагавала і напісала іх у рэдакцыі, сустракалася з выканаўцамі, кампазітарамі. Яна вывучыла беларускую мову напрыканцы жыцця, калі тата не мог ужо выступаць, чытала са сцэны ягоныя вершы. Мама захаплялася талентам таты і ганарылася ім. Была сапраўднай знаўцай яго творчасці...

Перад вачыма прайшло жыццё бацькоў. Мама для мяне — узор. Лічу, што яна здзейсніла сапраўдны сямейны подзвіг. Я запамінала яе словы, якія сталіся для мяне заповітамі. Аднойчы пасля невялічкай сямейнай спрэчкі, падзіцячы ацэньваючы сітуацыю, я сказала: “Ці можна дараваць тату за ягоныя словы?!” Дзіцячая катэгарычнасць увобмірг разбіла мамінай мудрасцю. Яна сказала мне: “Ці ж можна на тату крыўдаваць? Ён такую песню напісаў!” І ўсё. Я не забудуся на гэтыя словы. Гэта быў урок вечных каштоўнасцей: што ёсць мітусня, а што — сапраўднае ў жыцці; на што варта звяртаць увагу, а на што трэба забыцца...

Гісторыя твора

“Бывайце здаровы, жывіце багата!..” Гэтыя радкі ведае ці не кожны чалавек не толькі ў Беларусі, але і на постсавецкай прасторы. Многія лічаць яе народнай і друкуюць без згадкі імені аўтара. Да прыкладу, у падручніку сальфеджыя, нядаўна выдадзеным у Расіі, значыцца: “Беларуская народная песня”. Яна ўваходзіць у рэпертуар многіх выканаўцаў. Назаву толькі мулявінскіх “Песняроў” ды Іосіфа Кабзона... “Бывайце здаровы!..” — гэта эпоха. Гісторыя песні падрабязна апісана ў кнізе І.К. Цішчанкі “Жыццё песні” (1984), на “Беларусьфільме” знята дакументальная стужка. Песня была напісана ў 1936 годзе, а ўжо ў 1938-м яна прагучала на расійскай сцэне

У 1996 годзе твор гучыць у фільме “Старыя песні пра галоўнае” ў выкананні зорак расійскай эстрады. Праўда, у цітрах няма імя аўтара гэтай песні, згадваецца толькі Міхаіл Ісакоўскі. Але гэта зусім іншая гісторыя...

Мара не збылася

Так і засталася няздзейсненай мара нашай сям’і. Дакладней, мы нават не ведалі пра рэальнасць яе рэалізацыі. Толькі калі прайшло гадоў дваццаць, мама даведалася, што кожны член Саюза пісьменнікаў меў права на штогадворую бясплатную пусціўку ў Кактэбель, у Дом творчасці савецкіх пісьменнікаў. Вось яна, мара! Але мы туды так і не даехалі, бо ў Беларусі ёсць нашмат лепшыя мясціны, чым нейкія шумныя дамы адпачынку, як казаў тата. І ён, безумоўна, мае рацыю! Гэта цяпер наша радзіма: вёска Пясочнае, хутар Малінаўка з бярозамі ды соснамі, з хаткай, што дасталася нам у спадчыну. Гэта цудоўныя мясціны, дзе зліваюцца Уса і Лоша, бярэ пачатак Нёман.

За шматгадовую працу перакладчыкам давялося аб’ехаць шмат краін. І цяпер я разумю, чаму тату так цягнула ў родныя мясціны, да аднавяскоўцаў, родзічаў і сяброў. Ён быў зацятым рыбаком. Вось у чым прычыны магнетызму роднага кутка, які змушае кінуць гарадскі тлум і з’ехаць па тпушыны спеў і лясную цішу, каб пасядзець ля рэчкі ды назіраць, як імкліва цячэ вада, цепліцца вогнішча, як рэй вядзе свабода, якой так бракуе ў горадзе...

“Як табе пашанцавала, Адаць!”

Сябры і знаёмыя пастаянна казалі: “Як табе з жонкай пашанцавала, Адаць!” Яна сапраўды ўсю сябе прысвячала сям’і. Была вельмі кантактнай, добрай, мудрай і бескарыслівай. Перачытала ўсю класічную літаратуру, рускую і замежную. Ведала на памяць многія арый з вядомых опер, добра спявала, бо мела моц-

Ліст Адама Русака да Уладзіміра Алоўнікава (1978 г.)

“Віншаванне Сябру, Юбіляру Уладзіміру Алоўнікаву.

Песня. Якое маленькае слова — песня. І якое яно крылатае, чароўнае, прыносіць чалавеку то вясёлы, то лірычны настрой, калі слова і музыка злітыя ў адно цэлае, у адзін голас, крапае душу і сэрца.

З Уладзімірам Алоўнікавым мы пазнаёміліся пасля вайны, калі я іграў у сімфанічным аркестры Беларускай Філармоніі. Вось тут мы і падружылі, два музыканты і два песеннікі.

Аднойчы сустраў мяне на вуліцы Валодзя і запытаў: ці ёсць у мяне новыя песенныя вершы? “Патрэбна мне што-небудзь лясное, партызанскае”. А ў мяне якраз і напісаны верш пра партызан. Валодзько спадабаўся гэты верш. Неўзабаве песня была гатова. Валодзя запрасіў мяне пастухаць. Песня ўдалася сваёй сардэчнай цэплынёй, задзівіўнасцю, меладыйным чароўным голасам. І звініць яна не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі. Неўзабаве Беларускае радыё атрымала з далёкай Канады пласцінку з запісам “Лясной песні” ў выкананні нашых тамтэйшых землякоў-беларусаў. Як бачыце, пералаццела гэтая песня і акіян.

Успамінаецца наша паездка з Валодзем па песенным краі нашага багатага песеннага Палесся. Дзяўчаты і хлопцы-палешукі цэлымі летнімі начамі стывалі нам народныя песні. А мы з Валодзем запісвалі іх.

Палешукі вельмі любяць музыку і танцы. З вечара да раніцы звяніць там песні і музыка.

Дарагі мой дружа Валодзя!
Мы з табой напісалі каля трыццаці песень. Гэта яшчэ малавата. Спадзяюся, што наш песенны план В Ы К А Н А Е М.

**Шчыра цябе абдымаю.
Твой дружбац — Адам Русак.
29 — 3 — 1978”.**

ягоныя вершы — пакладзены на музыку. Іншым разам некалькі кампазітараў прапанавалі сваю музычную версію аднаго і таго ж верша. Так, да прыкладу, атрымалася з песняй “Бывайце здаровы, жывіце багата!..”.

Працяг традыцый

На адным з навагодніх канцэртаў я пазнаёмілася з Вітаўтасам Грыгальюнасам. Ён, рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага, галоўны рэжысёр Белдзяржжырка, загадчык кафедры рэжысуры Акадэміі мастацтваў, тады быў проста кіраўніком тэатральнага гуртка пры ДК чыгуначнікаў. Так у нашай сям’і з’явіўся яшчэ адзін творчы чалавек. Цэлымі вечарамі яны з мамай абмяркоўвалі сцэнарыі і творчыя планы... І зноў: галоўнае — не спудзіць натхненне! А ўсё астатняе прыкладзецца. Урэшце, у нас ужо ёсць багаты сямейны досвед асаблівага стаўлення да людзей творчых прафесій. Не магу не сказаць: “Вітас! Як табе пашанцавала з жонкай!..”

І зноў пра “кухню” і памяць

Не да кожнага верша можна напісаць музыку, не кожны верш становіцца песняй. У Адама Герасімавіча быў асаблівы стыль. “У кожным вершы ўжо была чутна музыка”, — казалі многія кампазітары. Сапраўдная памяць пра бацьку — ягоныя песні. Тут галоўнае журы — народ і час, казаў ён. Але ёсць і іншая памяць. На радзіме Адама Русака, у Краязнаўчым музеі Капыля ашчадна захоўваецца памяць пра паэта. Акрамя таго, у Пясчанскай сярэдняй школе ёсць літаратурны музей. І па-ранейшаму гучаць над Беларуссю песні паэта...

**Людміла РУСАК
Фота і лісты з архіва аўтара**

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА - 2014
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
 - Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
 - Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
 - Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
 - Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Выстаўкі:**
- Выстаўка аднаго твора — габелена **"Падрыхтавацца Волкаву!" На зборах** Ігара Уласава — да 16 чэрвеня.
 - Выстаўка **"Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі"** — да 10 ліпеня.
 - Выстаўка твораў Віктара Кліменкі **"Мы толькі вандрунікі"** — да 16 чэрвеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВАЙ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Персанальная выстаўка майстра разьбы па шкарлупіне яка **Аляксандра Рыжэўскага**.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАКА-БІРУЛІ Ё Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- **"Старажытная Беларусь"**.
 - **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
 - **"Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў"**.
- Выстаўкі:**
- Выстаўка **"Алімпійская Беларусь"**.
 - Выстаўка **"Галаграфія-2014. Мінск"** — да 6 ліпеня.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка, прысвечаная спартыўнай тэматыцы, **"Сектар"**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- **Выстаўкі:**
- Выстаўка **"Беларусь сакральная"** — да 27 ліпеня.
- Пастаянная экспазіцыя.
- **Ратуша**
- Пастаянная экспазіцыя.
- **Інфармацыйна-касаваы цэнтр**
- Выстаўка **"Смак беларускай гісторыі"** — да 31 ліпеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка фатаграфій **"Мір стары — Мір новы"**.
- **Слановая зала**
- Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурманчускага **"Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920-х гадоў"** — да 31 мая.

Паўночна-ўсходняя вежа
■ Выстаўка работ Дзмітрыя Імшары **"Уніяцкія храмы Беларусі"** — да 15 чэрвеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
 - Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
 - Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
 - **Акцыі:**
 - **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
 - **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
 - Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Выстаўкі:**
- Выстаўка **"Спорт у жыцці сям'і Міцкевічаў"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам ролика ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
 - Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
- Выстаўка:**
- Выстаўка твораў класікаў беларускага жывапісу з прыватных збораў **"Краявіды зямлі Беларускай"** — да 16 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА
МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

- **"Back in BSSR / Ізноў у БССР"** (савецкі плакат 1940 — 1980-х гг., прадметы матэрыяльнай культуры) — да 14 верасня.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска:

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскай. Шляхецкі побыт"**.
- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму ма-

стаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўка:

- Выстаўка жывапісу Алега Арлова і Аляксандра Ісачова — да 26 чэрвеня.
- Выстаўка прыватнай калекцыі гальштукаў Ёзаса Шаўкаўскага **"Кожны дзень — новы гальштук"** — да 29 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ
РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
- Выстаўка:**
- Выстаўка дзіцячага малюнка і плаката, прымеркаваная да Сусветнага дня бежанцаў, **"Будзем разам"** — да 22 чэрвеня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА
СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА
КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.
- Выстаўка:**
- **"Куфарак: стагоддзе прыгажосці"** — рэканструкцыя касцюмаў XIX — да 28 верасня.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ
ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ
Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49. Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.
- Выстаўка:**
- Фотавыстаўка Наталлі Юніцкай-Асіпенка **"Ляднанне"** — да 21 чэрвеня.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

- **Упершыню на Беларусі!**
- **"Цмокі і васковыя фігуры"** (скульптуры драконаў і герояў фэнтазі, а таксама гістарычныя персанажы царскай сям'і Раманавых) — да 29 чэрвеня.
- Выстаўка карлікавых дрэў **"Бансай — музыка, застылая ў веці"** — да 29 чэрвеня.
- Выстаўка-перформанс **"Штучны мёд"** — да 1 чэрвеня.
- Скарбы сусветнага

жывапісу ва ўнікальнай калекцыі рэпрадукцый **Надзеі Лежэ** з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — да 27 ліпеня.

Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцеўня".

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца

■ **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Выстаўкі:

■ **"Створаныя эпохай Румянцава"** (літаратурная выстаўка 2-й пал. XVIII — 1-й чвэрці XIX стст. са збору графа М.П. Румянцава).

■ **"Класікі беларускага мастацтва"**.

■ **"Свет зьяроў Гомельшчыны"**.

■ **"Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад"** Свет субтрапічных раслін і жывёл.

■ **"Свет зьяроў Гомельшчыны"**.

■ "Музей крміналістыкі".

■ **"Захоўваючы, прынажаем"** (новыя паступленні ў музейны збор за 2013 — 2014 г.) — да 6 чэрвеня.

■ **"Лакальная экспазіцыя "Ваенна-санітарны вагон"** — да 30 верасня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

Выстаўкі:

■ **"Вядзем пачатак свой ад Гедыміна..."**.

■ **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.

■ Выстаўка адной карціны **"Партызаны"**.

■ **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.

■ **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.

■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.

■ **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.

■ Выстаўка **"Як жылі нашы продкі"**.

■ Выстаўка **"Чарадзейны Куфар"**.

■ Выстаўка творчых работ выпускнікоў і выкладчыкаў мастацкай школы **"Сустрэча пакаленняў"**.

■ Персанальная выстаўка П.Цімафеева **"Драматычнасць сярэдняга плану. Час жывых"**.

■ У рамках праекта **"Выток Нёмана — выток духоўнасці"** калектыўная выстаўка **"Абуджэнне"**.

■ Выстаўка дэкаратыўна-прыкладной творчасці А.Чуўюравай (Сярка) **"Частка маёй душы"**.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ Фотавыстаўка С.І. Котава **"Праўнікі Перамогі"**.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ **"Вайны свяшчэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

</